ХУРЯАЛГЫН АГРЕГАДУУДЫЕ ХОЁР ХАЛААНДА ХҮДЭЛГЭХЭ ШУХАЛА

БУХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

Бурят Үнэн

КПСС-эй Бурядай обкомой, Улан-Удын горкомой, Бурядай АССР-эй Верховно Соведэй орган

№ 204 (9036)
АВГУСТЫН 30
ВОСКРЕСЕНИ
1959 он

Сэн 20 мүнгэн.

АЛДУУГАА ДАБТАНГҮЙ, ДУТУУНУУДАА ДАРЫ САГААР УСАДХАХА

ублыкын зарим аймагуудта, н колхоз, совхозуудта ороо- а таряа хуряалга энэ жэлдэ нё- ээхийһоо унжагай нобшоор гадажа байна. Августын 25- эдэгээр Тарбагатайн, Му- эбэрэй, Заиграйн, Түнхэнэй, -Кударын аймагай таряа- а талмайн миил 5,5—1,1 ентые хадаад байгаа. Оро- ургамалнуудые эхээр таридаг, шангаар эгээл элбэг аймагуу- ... ьень онсолон тэмдэглэмээр. ... Мухаршэбэрэй ай- августын 25-да миил 1300 гек- хэ гү, али ороо һо таряанайн ройдоол 3,2 процентые хада- байна. Энэнь нёдондоол энэ нхиһоошье һургаг бага боло- эгэй 3—4 хоног соошье ехэ ... болоогүй, урдынхяараа ... Иимэ ехэ гээгдэлдэ ... баримта аймагай кол- ... огто байхагүй. Тэдэнэр ... маркын комбайн, трактор, болон хуряалгын бусад ма- зэбсэгүүдээр хэнгэшье ... дүршэлтэй мэргэжэл- олон юм. Тэдэнэр үнинhөө таряа үргуулжашье, хуряа- хүсэд мэргэжэнхэй ха юм. Мухаршэбэрэй аймагай та- хуряалгаяа унжагайруулhанай алтагаан юуб гэхэдэ, тэндэхи ... ь юуб гэбэл, «хожомдоошье хуряалгаяа хамагhаа түрүүлэн гэхэбди, таряа түрүүшынхеэ ... ажа байhан зон бэшэбди»,— зарим колхозуудай хүтэлбэ- ... гшэд hэнгэргүйгөөр харюусаад, ... хуряалгые эрид түргэдхэхэ ... рхой хэмжээ абанагүй.

... харшэбэрэй зарим колхозуу- ... хүтэлбэрилэгшэд «бороо хура ... орожо, бүшмэгөөр ургаhан ... аемнай бултыень хэбтүүлжэр- ... хуряахань тон бэрхэтэй болоод, ... мэриие мнай hаатуулна» гэ- ... шалтаг урдаа барихаяа hанана. ... ииень хүндэтэй шалтагаан ... тоолохын огто аргагүй. Жэ- ... хэдэ, Кударын аймагай эрхэ ... ал мухаршэбэрэйхиhээ юугээ- ... ье үлүү hайн бэшэ ха юм. Тии- ... шье Кударын аймаг таряагаа ... хоног соо хадажа дүүргээд, ... хоног соо хуряажа дүүргэхэ ... зорилго урдаа табяад, ... ллажа байна бшуу.

... дарын колхозууд хайшан гээд ... амжалта туйлааб гэхэдэ, тэ- ... р таряа хуряалгада ёhын тэ- ... бэшэ, харин ёhотой hайнаар, ... дөөр бэлдэжэ, хамаг бухы ... ээ хаhа саг соонь бэлэн бол- ... хуряалгаяа түрүүшын үдэр- ... хойшо эмхитэйгээр эхилээ. ... э ажалшадай дунда, илангаяа ... низаторнуудай дунда ехэ хү- ... эри ябуулагдадаг байна. Со- ... истическэ мүрысөөн муу бэ- ... эмхидхэгдэжэ, ажалай тү- ... үүл урмашуулагдана. Энэ шу- ... хүдэлмэридэ олониитэ ажал- ... иигэжэ шадамараар элсүүлэг- ... я байна. Арад зоной дунда эм- ... лэй хүдэлмэри зүбөөр ябуул- ... й аша үрэ эндэл харагдана.

... хэдэ Мухаршэбэрэй колхо- ... таряа хуряалгада ёhо тэды- ... бэлдэhэн байба. Ургаса ху- ... гада колхозуудай хэр зэргээр бэлдэhэнь шалгаhан комисси- ыше хүдэлмэридөө хайша хэрэ- гээр хандажа, «жэжэ божо дутуу- нуудые» «обёоронгүй» орхиhон байба юм. Тэдэ «жэжэ божо дутуу- нуудhaa» шалтагаалжа, хуряалгын эхилхэдэ хүдэлхэ агрегат болоhон машинануудай олон байба. Нёдондо- шье Мухаршэбэртэ баhа иимэ ушарнууд тохёолдоhон юм. Теэд үнгэрэгшэ жэлэйнгээ алдуунаа тэн- дэхи хүтэлбэрилэгшэд hургаал абаагүй байhаниинь гайхалтай.

Калининай нэрэмжэтэ колхозой хүтэлбэрилэгшэд тоог хэрэгтэй бо- лохогүй, тиимэhээ бэлдэhэнэй дэмы гэжэ тоолоод, таряагаа сэхэ комбайнаар хуряаhан бээрээ, бэ- лэдхэлэй пунктда тушааха hанаа- тай байба. Урда жэлнүүдтэ хура бороооной хомор, ургасын бага, та- рианай шэнгэн ... хүсэд элэшэн- тэй байхада ороо таряагаа сэхэ комбайнаар хуряагаад, бэлэдхэлэй пунктда тушаадаг ушарнууд гара- даг байба. Мүнөө жэлдэ тиигэжэ найдахаар бэшэ бшуу. Эндэ КПСС- эй Мухаршэбэрэй райком, аймгүй- сэдком ехэ эзэмтэй. Тэдэнэр таряа хуряалгада колхозуудай хэр зэр- гээр бэлдэhэниие hайнаар шалгаhан- гүй байhаниинь элитэ. Энэ дутууе дары усадхаха шухала байна.

Баhа нэгэ ехэ дутуунь юуб? Мухаршэбэрэй аймагта зоной дунда олигуулламжын хүдэлмэри ябуулагданагүй гэхээр бэшэ. Тэндэ агитпунктнууд, улаан булангууд, культбазанууд үсөөн бэшэ бии. Тэ- дээн соогуур уряа лозунгнуудшье үлгөөтэй байдаг, хөөрэлдөөнүүдшье болодог. Теэд энэ хүдэлмэриинь кол- хоз, бригада, фермэ бүхэнэй урда байhан бодото зорилготой холбоо багатайгаар ябуулагдана, колхозой ажал-ябуулгада ехэ нүлөө үзүүл- нэгүй. Энэ дутагдалhаа хүдэлмэ- ридөө шухала тобшолол хэмээр.

Хура бороон ехээр орожо, та- ряан хэбтээд, хуряахань түбэгтэй уршагтай байна, ажал хүдэлмэри hаатуулна, тарияншье ногоон зан- даа гэхэ мэтын элдэб шалтагаа- нуудые гансашье Мухаршэбэрэй колхозуудай хүтэлбэрилэгшэд дур- дана бэшэ, мүн Заиграйн, Түнхэ- нэй, Тарбагатайн, Бичурын олохон колхозуудай ударидагшад өөhэдын- гөө хангалтагүй хүдэлмэриие иимэ шалтагаануудаар тайлбарилха хү- сэлэнтэй. Энээниие эрид шангаар буруушааха хэрэгтэй. Бэрхэшээлэй тохёолдоходо, тэрэниие шалтаг ба- рижа, тэрээгээр халхабша хээд, hа- наа амархан hууха бэшэ, харин ямаршье бэрхэшээлые шэн зориг- тойгоор, шадамар бэрхээр дабаха, хэзээ хэзээнэйхиhээ бүри эмхитэй, эршэмтэйгээр ажаллаха шухала гэжэ Коммунистическэ партимнай hургана.

Ороohо таряагаа ойрын хэдыхэн үдэр соо гээлтэгүйгөөр хуряажа абахын тулада айхабтар ехэ габша- гайгаар ажаллаха, түбхын түрүүн- дэ түрүү арга методуудые (амяар- лан хуряаха, холбомол жатканууд болон подборщигуудые бүтээсэ ехэ- тэйгээр ашаглаха, комбайнова аг- регат бүхэниие бүлэг бүлэгөөрнь ажаллуулха гэхэ мэтэ) үргэнөөр хэрэглэхэ шухала.

Урдынгаа алдуунуудые дабтан- гүй, дутуунуудаа ябууд дундаа түр- гэнөөр усадхажа, таряагаа тон бо- гони болзор соо, гээлтэгүйгөөр ху- ряажа абаад, гүрэндөө ороohо та- ряа худалдаха уялгаяа үлүүлэн дүүргэхэ гээшэ колхоз, совхозуу- дай эгээл түрүүшын уялга мүн.

Брянска, Калининска, Горьковско областьнууд болон Татарай АССР таряа худалдаха түсэбөө болзорhоонь урид дүүргэбэ

Брянска областиин хүдөө ажа- хын хүдэлмэрилэгшэд КПСС-эй XXI съездын шиидхэбэринүүдые бэелүүлхын түлөө тэмсэжэ, КПСС- эй ЦК-гэй болохоёо байгаа Плену- мые нэрэтэй түрэтэйгөөр угтахын тула бэлэдхэжэ, гүрэндэ таряа ху- далдаха жэлэйнгээ түсэбые болзор- hоонь урид, августын 25-да 101,3 процент дүүргээ. Үнгэрэгшэ жэлэй энэ үеынхиhөө 1,4 миллион пүүдээр ехэ тарьян гүрэндэ худалдагдаба. Таряа, гол түлэб гречүүхэ гүрэндэ худалдалга үргэлжэлhөөр.

Областиин колхоз болон совхо- зууд ороohото культурануудай ху- ряалга дүүргэжэ, 1960 оной урга- сада хэрэглэгдэхэ үрэhөөр өөhэ- дыгөө хангажа, намарай культура- нуудые тарижа, пар хахалжа, хар- таабха болон кукуруза хуряалга эхилээд, ниитынгээ малда тэжээл бэлдэжэ, мал ажалай продуктнуу- дые гүрэндэ худалдалгаар аба- hан уялгаяа болзорhоонь урид дүүргэхын түлөө тэмсэжэ байна.

***

Калининска областиин хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэд КПСС-эй ЦК-гэй ээлжээтэ Пленумэй хүндэ- лэлдэ социалистическэ мүрысөө дэлгэрүүлжэ, гүрэндэ таряа худал- даха жэлэйнгээ түсэб болзорhоонь урид, августын 25-да 100,7 процент дүүргэбэ. Үнгэрэгшэ жэлэй энэ үеынхиhөө 900 мянган пүүдээр ехэ тарьян гүрэндэ худалдагдаа. Гү- рэндэ таряа худалдалга үргэлжэл- hөөр.

***

Горьковско областиин хүдөө ажа- хын хүдэлмэрилэгшэд гүрэндэ та- ряа худалдаха жэлэйнгээ түсэбые болзорhоонь урид, августын 25-да 100,6 процент дүүргэбэ. Гүрэндэ таряа худалдалга үргэлжэлhөөр.

***

Татарай АССР-эй хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэд КПСС-эй ЦК-гэй болохоёо байгаа Пленумые нэрэ- тэй түрэтэйгөөр угтахын түлөө со- циалистическэ мүрысөө дэлгэрүүл- жэ, гүрэндэ таряа худалдаха түсэ- бөө болзорhоонь урид, августын 27-до дүүргэбэ. 40 миллион пүүд тарьян гүрэндэ худалдагдаа.

Республикын колхоз болон сов- хозууд түсэбhөө гадуур хоёр мил- лион пүүдhээ бага бэшэ, гол түлэб горох, гречүүхэ нэмэжэ худал- даха байна.

Таряа хуряалга, тушаалгын түрүүшүүл

ЯРУУНА

«Рассвет» колхозой лафетнэ жаткын машинист **Базаржап Жамсуев** тракторист **Дашанима Гунгаров** хоёр Борьёогой совхозой механизаторнуудай жэшээгээр халаандаа хоёр, дээшэшье нормо дүүргэнэ. Долоон үдэрэй туршада эдэнэр 250 гектар ороohото ургамалнуудые хадаа. Үдэртөө 16 гектар даабаритай аад, 35 хүр- гэнэ. Августын 27-до 40 гектар хадаба.

ТАРБАГАТАЙ

«Советская Россия» колхозой автомашинын жолоошод **Леонид Степанов, Сергей Кревенко, Георгий Рандин, Ермил Лаптев** гэгшэд 3 үдэр соо 1100 центнер таряа Суулгын бэлэдхэлэй пунктда абаашаба. Иигэжэ 60 модо газарта шэрэхэдээ үдэрэй 3 дахин ябаа.

БИЧУРА

Свердловой нэрэмжэтэ колхозой комбайнер **Иннокентий Иванович Перевалов** (трактористнь **Иван Осипов**) партиингаа ээлжээ- тэ Пленумэй угтамжада эрхимээр ажаллана. Амяарлан хуряахаар тааруулагдаhан «С-6» комбайнаар 5 үдэр соо 180 гектар эртын ороohото ургамалнуудые хадаа юм. Үдэр бүхэндэ дунда зэргээр 36 га, августын 27-до 40 га хадаhан байна.

Лафетнэ жаткын машинист **Кауров Валентин Максимович** тракторист **Барсуков Степан Федорович** хоёр үдэр бүхэндэ 26 гектар гэхэ гү, али хамта 161 гектар таряа хадаа.

Мүн комбайнер **Анатолий Солдатов,** тракторист **Петр Разницын** гэгшэд 111 га эртын ороohото ургамалнуудые хадаба. Августын 27-ной үдэр 30 гектарта хүргэбэ.

Комбайнер **Василий Ильич Перевалов** «С-6» комбайнаар халаан соо 12 гектар хадаха аад, 3 үдэрэй туршада 85 гектар болгобо.

Комбайнернууд **Мартемьян Осипович Афанасьев** («Рассвет» колхоз), **Михаил Александрович Пальшин** («Заря коммунизма» колхоз) августын 27-ной үдэр хадаhан таряа түрүүшынхеэ суглуулхадаа «С-6» комбайнаар 30 гектар болгоо.

Ждановай нэрэмжэтэ колхоз 14 мянган центнер шэнэ ургасын таряа бэлэдхэлэй пунктда тушааба. Тус колхоз үдэр бүри мянган центнер, дээшэшье тушаажа байха юм.

Энэ колхозой жолоошод **Семён Баженов, Алексей Григорьев** гэгшэд 70 модоной газарта үдэрэй 3—4 дахин таряа шэрэжэ тушаана. Үдэртөө тэдэнэр 120 центнер болгоно.

ЗАИГРАЙ

Лафетнэ жаткын машинист **Акинфий Васильевич Козлов** тракторист **Владимир Устиновтай** ажаллахадаа, гурбан үдэр соо 69 гектарта хүргэбэ. Бороотойшье байгаа hаань, тэдэнэр үдэртөө 23 гектарhаа доошо оруулаагүй. Иигэжэ эдэ механизаторнууд аймаг соогоо түрүүлнэ. **«Гигант», XXI партсъездын нэрэмжэтэ** колхозууд тус бүридөө 1200 центнер таряа гүрэндэ худалдаба.

ТОРИ

«Улаан Бургалтай» колхозой лафетнэ жаткын машинист **Гарма Жамсуев** тракторист **Нима Улзытуев** хоёр үдэртөө 28—30 гектар хүргэжэ, хамта 217 гектар хадаба.

«Заветы Ильича» колхозой лафетнэ жаткын машинист **Иван Семенович Дементьев,** тракторист **Николай Хороших** гэгшэд 176 гектар хадаhан байха юм.

КУДАРА-СОМОН

Куйбышевай нэрэмжэтэ колхозойхид эртынгээ ороohото ургамалнуудые хадажа дүүргээд, мүнөө таряа эмхитэйгээр суглуулан сохижо эхилээ. Хамта эндэ 7 агрегат ябана. Августын 28-най үдэр оройдоо 3—4 час ажаллахадаа, 500 гаран центнер эрхим шанартай таряа сохёо.

МУХАРШЭБЭР

Калининай нэрэмжэтэ колхозой комбайнер **Дамба Жанаев** тракторист **Василий Кузьмин** хоёр 7 үдэр соо 40 гектар кукуруза хуряагаад, 840 тонно ногоон тэжээл суглуулан абаба. Тиихэдээ гектар бүриhөө 210 центнер гараhан болоно.

Шэнэ ургасаяа тушаана

XXI партсъездын нэрэмжэтэ колхозой механизаторнууд шэнэ ургасаяа саг соонь, шанартайгаар хуряажа абахын түлөө шангаар тэмсэжэ байна. Бороо хура ажал ехээр hаатуулбашье, үнгэрhэн хэды үдэрэй туршада 257 гектар амяарлан хадагдаа.

Ороohо таряа гүрэндэ худалдаха хүдэлмэри эмхитэйгээр ябуулагдана. Һүүлэй мэдээгээр 1150 центнер тарьян бэлэдхэлэй пунктда тушаагдаба. Таряа шэрэлгэдэ 17 автомашина ябана.

— Ноябрь—декабрьда зарлагдаха партиимнай Пленумэй угтамжада совет хүн бүхэн бэлдэжэ, улам бүтээсэтэйгээр ажаллажа байна ха юм. Бидэ, жолоошодшье, баhал хубитаяа оруулха хүсэлэнтэйбди,—гэжэ Александр Прокопьевич Сенявкин нүхэдэйнгөө үмэнэhөө мэдүүлнэ.

Ч. Доржиев.

Заиграй.

Үдэртөө 2—3 нормо дүүргэхэ гэжэ республикын механизаторнуудые уряалhан Борьёогой совхозой машинистнууд, трактористнууд тон шангаар ажаллажа байна. Лафетнэ жаткын машинист нүхэр Абрамовтай сут хүдэлдэг тракторист Василий Андриянович Протасов ажалай ульгэр жэшээ харуулна. Энэ агрегат үдэртөө 2—2.5 нормо дүүргэнэ. **Зураг дээрэ: тракторист В. А. Протасов.**

Механизаторнууд үгэдөө хүрэнэ

Түүхэтэ долоон жэлэй түрүүшын жэлдэ Кударын механизаторнууд бүхы ороohото ургамалнуудаа амяарлан хуряахаар шиидээ юм. Эртын ороohото ургамалнуудые 4—5 үдэр соо хадаад, зургаа—долоон үдэрэй туршада хуряаха уялгатай.

Хуряалгада ороной түрүү колхозуудай дүй дүршэл үргэнөөр хэрэглэгдэнэ. Кубаниин механизаторнуудай жэшээгээр аймаг дотор 18 бүлэг агрегадууд эмхидхэгдэнхэй. Нэгэ бүлэгтэнь 3—5 агрегадууд ябана. КПСС-эй айкомой бюрогоор баталагдаhан тусхай политэмхидхэгшэ бүлэг агрегадууд бүхэндэ табигдаhан байна.

«Путь к коммунизму» колхозой механизатор Иннокентий Николаевич Жарниковай даадаг бүлэг агрегадууд аймаг соо дэлгэрhэн социалистическэ мүрысөөндэ түрүүлнэ. Эндэхи дүршэлтэй бэрхэ механизаторнууд час, минута бүхэниие зүбөөр хэрэглэн, табан үдэрэй туршада 950 гектар хадаба. Амяарлан хуряалгын суута мастер Иннокентий Николаевич халаан соо 40 гектар хүрэтэр хадана гэхэ гү, али 4 үдэр соо 205 гектар болгобо. Энэ бүлэгтэ ябадаг Василий Игумнов, Михаил Жарниковай агрегадууд тус бүридөө 160 гектар амяарлан хадаад байна. Николай Захарович Михайловай бүлэгэйхид 270 га хүргэбэ.

Кировэй, Ленинэй, Куйбышевай нэрэмжэтэ колхозуудай механизаторнууд эдэбхи үүсхэлтэйгээр ажаллан, тус бүридөө 500—600 гектар таряа амяарлан хаданхай. Һүүлэй мэдээгээр Кировэй нэрэмжэтэ колхозой эрхим механизатор Афанасий Андреевэй бүлэг агрегадууд 350 га, Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой Доржи Улахановай — 300 гектар болгоо.

С. Таханов.

НҮХЭД ГОРНЯГУУД! Заншалта hайндэрөөтнай амаршалаад, шэнэ амжалта хүсэнэбди

Советскэ шахтернууд — СССР-эй хүдэлмэришэн ангиин түрүү отрядуудай нэгэн болоно. Манай ороной арадай ажахын гол хүсэн бологшо социалистическэ индустриие хүгжөөхын түлөө баатар тэмсэлээрээ советскэ шахтернууд өөhэдыгөө алдаршуулаа. Тиимэhээ совет хүнүүд оронойнгоо нүүрhэнэй промышленностиин хүдэлмэрилэгшэдые заншалта hайндэрөөрнь халуунаар амаршалаад, ажалдаа шэнэ шэнэ амжалта туйлахыень хүсэнэ.

Оронойнгоо бүхы шахтернуудтай хамта Бурят ороноймнай шахтернууд долоон жэлэй түрүүшын жэлэй түсэбые болзорhоонь урид дүүргэхын түлөө тэмсэhэн тэмсэлэйнгээ зарим дүнгүүдые мүнөөдэр согсолон, саашанхи зорилгонуудаа хараална. Манай шахтернууд түрэл партиингаа хараалhан асари ехэ түсэб дүүргэхын түлөө тэмсэлээ муу бэшээр эхилээ. Жэшээлхэдэ,

Галуута-Нуурай рудоуправлениин горнягууд нүүрhэ малтаха 7 hарынгаа түсэб 101,4 процент дүүргэжэ, түсэбhөө гадуур 8338 тонно нүүрhэ үгэhэн байна.

Түрүү аргаар нүүрhэ малтаха, ажалаа оньhожоруулха, автомат зэбсэг хэрэглэхэ тушаа эндэ зарим тэды хүдэлмэри хэгдээ. Рудоуправлениин 2/5 шахтынхид ехэ гаргашагүйгөөр, өөhэдынгөө хүсөөр Загастайн участок дээрэ нээмэл уурхай барижа, ашаглалгада үгөө. Эндэхи шахтануудта нээмэл аргаар нүүрhэ малталга бүрин оньhожоруулагданхай. Тиигэжэ эндэhээ абтаhан 1 тонно нүүрhэнэй өөрынь үнэ сэн газар доороhоо малтагдажа абтаhанда орбол 2—2,5 дахин химда, ажалай бүтээсэнь эрид ехэ болоо.

Һүүлэй үедэ олон шэнэ техникэ үйлэдбэридэ хэрэглэгдэдэг болоо. 7/8 шахта дээрэ «ПК-3» гэжэ хүсэ ехэтэ комбайн ашаглалгада үгтөө. Конвейернэ 8 линии дистанционно аргаар, насосой 8 тухеэрэлгэ автоматическа аргаар хүдэлгэгдэнэ. Эдэ бүгэдын ашаар августын 1 болотор оньhожоруулагдаhан аргаар 150 мянган тонно гэхэ гү, али нёдондо жэлэй энэ үеынхитэй сасуулбал 2,5 дахин ехэ нүүрhэн малтагдаhан байна. Тэрэшэлэн 2/5 шахта дээрэ 82 хүниие, 7/8 шахта дээрэ 69 хүниие бар хүсэнэй хүдэлмэриhөө сүлөөлхэ арга олдоо.

Шахтануудта ажалай түрүүшүүл үдэр бүри олошорно. Социалистическэ Ажалай Герой, проходчигуудай бригадир Гармажап Тучинов бүхы орон доторнай мэдээжэ болонхой. 7/8 шахтын «Донбасс» комбайнай машинист Н. А. Хохлов, 2/5 шахтын экскаваторщик Е. И. Якушин гэгшэд мүн лэ эрхим ажалаараа суурхана. Эдэнэр ороной суута шахтер Николай Мамайн жэшээгээр ажаллажа, үдэр, халаан бүриингөө даабариие үлүүлэн, долоон жэлэйнгээ түсэбые болзорhоонь урид дүүргэхын түлөө тэмсэнэ.

Тэрэшэлэн Зэдын комбинадай Баянголой, Баунтын Ципиканай шахтануудай олон горнягууд ажалай hайн амжалтануудаар заншалта hайндэрөө угтаба.

Парти, правительствомнай шахтернуудые эсэгэ ёhоной анхарал оролдолгоор хүреэлнэ. Мүнөө республикын шахтанууд 6 часай ажалай үдэртэ оронхой. Шахтёрнуудай ажабайдал, ажаhуудал үдэр бүри hайжаржа, баян дэлгэр болоно.

Зүгөөр республикымнай нүүрhэнэй промышленностиин предприятинуудта дутуу дунданууд, шиидхэгдээгүй асуудалнууд олон. Галуута-Нуурай шахтанууд газар доороhоо нүүрhэ малтаха түсэбөө саг үргэлжэ дүүргэнгүй, харин нээмэл аргаар лэ бүхы түсэбөө дүүргэхые оролдоно. Тиигэжэ 7 hарын туршада газар доороhоо нүүрhэ малтаха түсэбынь 23 мянган тонноор дүүргэгдээгүй байшоо.

Энэ юун дээрэhээ болооб гэхэдэ, газар доро нүүрhэ малтаха хүдэлмэри тон хангалтагүйгөөр оньhожоруулагданхай. Нүүрhэнэй 6 комбайнай 3-ниинь, нүүрhэ ашаалха 5 машинын нэгэниинь шье hаяхан болотор хүдэлөөгүй байгаа. Гадна үрэмдэлгын машинануудай ажалай бүтээсэ бага, нүүрhэ малталгые графигай ёhоор түрүү аргаар эмхидхэхэ хэрэгтэ горьтой анхарал хандуулагданагүй. Тэрэшэлэн нээмэл уурхайнуудта экскаваторнуудшье хүсэдөөр хэрэглэгдэнэгүй.

Долоон жэлэй түсэбөөр манай орон дотор 1965 ондо 600—612 миллион тонно нүүрhэ малтагдаха гэхэ гү, али 1958 онойхиhоо 21—23 процентээр дээшэлхэ байна. Тиихэдэ манай республикада нүүрhэ малталга 1,5 дахин нэмэхэ ёhотой.

Энэ зорилгоёо амжалтатайгаар дүүргэхэ гээшэ Бурядай шахтёрнуудай нэрэ хүндын хэрэг болоно. Тиимэhээ республикын шахтануудтахи дутуу дунданууд дары усадхагдаха зэргэтэй.

Шахтер бүхэн ажалайнгаа бүтээсые дээшэлүүлхын түлөө, нүүрhэнэй шанарые hайжаруулхын, үнэ сэнгыень доошолуулхын түлөө эрид шангаар тэмсэхэ болоно. Халаан, үдэр бүриингөө даабариие дүүргэдэггүй нэгэшье шахтер, нэгэшье халаан, нэгэшье участок, шахта байха ёhогүй.

Нүүрhэ малталга дээрэ түрүү арганууды е, илангаяа нээмэл аргаар малталгые, графигай ёhоор хүдэлмэри эмхидхэлгые үргэнөөр хэрэглэхэ, ажал хүдэлмэри комплексноор оньhожоруулха, үйлэдбэридэ автомат зэбсэг нэбтэрүүлхэ, бии байhан хүсэтэ техникэ хүсэдөөр хэрэглэхэ, түрүүшүүлэй дүй дүршэл дэлгэрүүлхэ, шахтёрнуудай дунда дэлгэрhэн мүрысөө үдэр бүри хүтэлбэрилхэ гээшэ шахтануудай партийна, профсоюзай, комсомолой организацинуудай шухалын шухала зорилго мүн.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Галуута-Нуурай рудоуправлениин № 7/8 шахтын гурбалахи участогай түрүү горняк Виктор Наумович Нокацкий. **Ф. Моренецэй фото.**

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указ

...лагша матрос Ю. А. Бубякиниие „Шэн габьяагай түлөө", ...дэхи статьягай старшина Е. Н. Григорьевые „Дайшалхы габьяагай түлөө" медальнуудаар шагнаха тухай

Дайшалхы болон политическэ бэлэдхэлдээ эрхим үрэ дүн туйлаhаниинь түлөө, албанайнгаа уялга дүүргэжэ байхадаа баатаршалга, эрэлзориг гаргаhанайнь түлөө шагнаха:

«ШЭН ГАБЬЯАГАЙ ТҮЛӨӨ» МЕДАЛЯАР

Ахалагша матрос **Бубякин** Юрий Александровичые.

«ДАЙШАЛХЫ ГАБЬЯАГАЙ ТҮЛӨӨ» МЕДАЛЯАР

1-дэхи статьягай старшина **Григорьев** Евгений Николаевичые.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ **К. ВОРОШИЛОВ.**

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь **М. ГЕОРГАДЗЕ.**

Москва, Кремль.
1959 оной августын 28.

КПСС-эй ЦК-гэй июниин Пленумэй шиидхэбэринүүдые бэелүүлхын түлөө

Мүнөөдэр шахтёрнуудай һайндэр

ЭХЭ ОРОНОО „ХАРА АЛТААР“ ХАНГАГШАД

Эдэ үдэрнүүдтэ Совет ороной шахтёрнууд бүхы ажалшадтай хамта заншалта һайндэрөө политическэ болон ажалай угаа ехэ дэбжэлтын ориион байдалда тэмдэглэжэ байна. Манай хүдэлмэришэн ангиин түрүү отрядуудай нэгэн— алдарта горнягууд түүхэтэ долоон жэлэй түрүүшын жэлдэ доторойнгоо арга боломжые элирүүлэн, КПСС-эй ЦК-гэй июниин Пленумэй шиидхэбэри бодото дээрэнь бэелүүлхын түлөө баатар габьяатайгаар тэмсэжэ эхилэнхэй. Тэдэнэй зэргэдэ Галуута-Нуурай рудоуправлениин нүүрһэшэд дабшалсана.

КПСС-эй ЦК-гэй болохоёо байгаа Пленумэй хүндэлэлдэ рудингай шахтёрнууд энэ жэлэй найма һара соо нүүрһэ малтаха даабаряа хоёр үдэрөөр урилшалан дүүргэжэ, түсэбһөө гадуур хэдэн зуугаад тонно һайн шанартай нүүрһэ Эхэ орондоо бэлэглэв.

Мүнөө рудоуправлениин шахтануудай найман комплексно бригада коммунистическэ ажалай коллектив болохын түлөө тэмсэжэ байнхай. Эдэнэй дунда № 7/8 шахтын машинист-экскаваторщик Николай Андреевич Хохловой экипаж үнэн сэхэ ажалаараа онсо шалгарна. Эдэнэр халаан бүридөө түсэбһөө гадуур 100—150 тонно шулуу нүүрһэ үгэдэг юм.

Зураг дээрэ: Н. А. ХОХЛОВ.

ЖАРГАЛТАЙ АЖАҺУУДАЛ

Манай орон дотор ямаршье ажал — нэрэ хүндын, шэн габьяагай хэрэг мүн гэжэ тон зүб тоологдодог. Үнэн сэхээр ажаллаһан хүн бүхэн хүндэлэгдэдэг, магтагдадаг, хүхюу жаргалтай, баян дэлгэр ажаһуудаг.

Хүдэлмэришэн ангиин түрүү отрядуудай нэгэн бологшо совет горнягуудай ажал бүришье хүндэтэй. Би энээниие өөрынгөө бүхы наһанай ажабайдалһаа эли тодоор харанаб. Ажал хэжэ эхилһэн сагһаа хойшо (бүхы наһаяа гэхэдэ алдуу болохогүй) шахтануудта, руднигуудта үнгэргэһэн байнаб. 27 жэлэй туршада нүүрһэ малтажа олоһон дүй дуршалөө, хэһэй бүтээһэн юумэеэ тоолохо болоо һаа,. горьтойхон лэ байха даа. Урдань шахтёрнуудай ажал ехээр сэгнэгдэдэггүй аад, харин Совет засагай үедэ хэмжээлэшэгүй үндэрөөр хүндэлэгдэдэг болоо. «Шулуу нүүрһэн — промышленностиимнай талхан» гэжэ дэмы хэлсэгдээгүй байха.

Түрэл парти, правительствынгаа сэсэн мэргэн тогтоолой, асари ехэ туһаламжын ашаар мүнөө пенсидэ гараад, һарын 1200 түхэриг абадагби. Тиигэбэшье залуу горнягуудтай ходо уулзажа, өөрынгөө дүй дуршал тухай шадахысаа хөөрэжэ, харуулжа үгэдэгби. Тиигэнгүй миния һуухань аягүй байна. Энэшье ойлгосотой бэзэ даа. Юуб гэхэдэ, ажалда, илангаяа хүндэ хүдэлмэри ходо хэжэ дадашахада тиимэ байдаг. Эгээл тиимэһээ манай залуушуул, илангаяа газар доро ажалладаг горнягууд, бэрхэшээлнүүдһээ сухариха ёһогүй. Урданайхитай жэшэбэл, нүүрһэ малтахада мүнөө һурагүй хүнгэн болоо. Гэбэшье үүсхэл оролдолго гаргангүйгөөр амжалта түйлахын аргагүй. Энээниие залуу шахтёрнууд ходо һанажа ябаха зэргэтэй.

Я. Никонов, хүндэтэ шахтер, пенсионер.

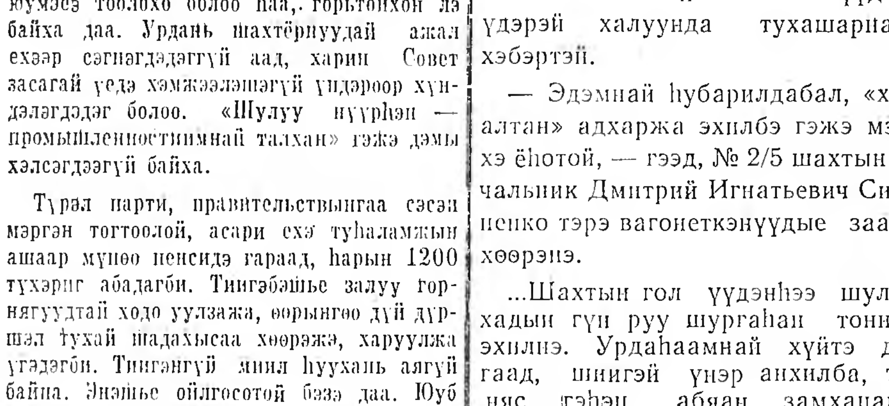

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Хүндэтэ шахтёрнууд- пенсионернууд (зүүн гарһаа): Тимофей Михайлович Маслов, Низаметдин Абсатарович Каттыбаев, Яков Георгиевич Никонов гэгшэд хөөрэлдэжэ байна.

Ф. Моренецын фото.

Репортаж

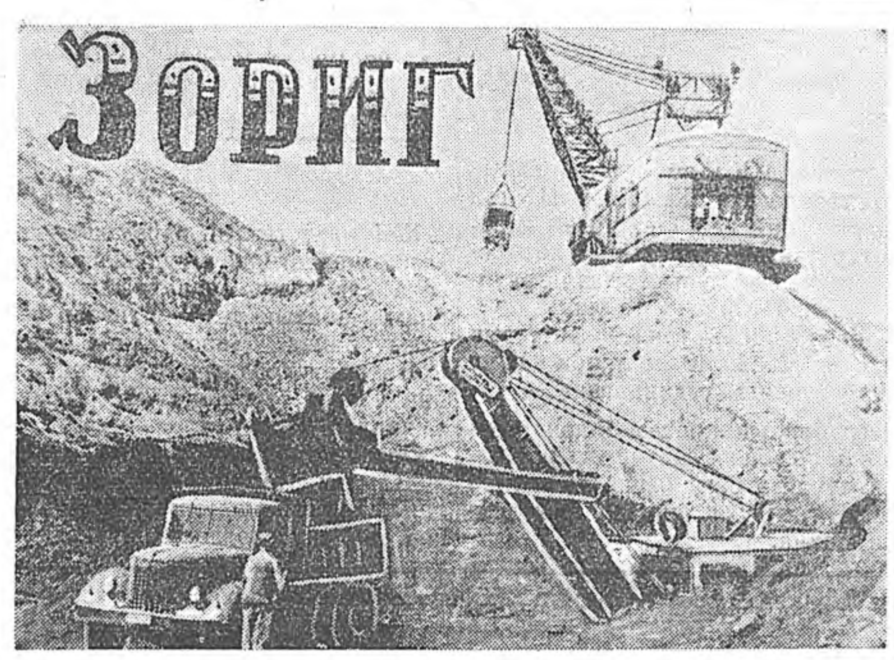

Үдын үе. Шаргал улаан наранай шанга гэрэлдэ шэб шэнэхэн байшангуудай оройн сайбалзан яларaад, хара нюдэнэй хужар болоно. Бугшэм халуун гээшэнь тэсэхээр бэшэ. Номин хүхэ, нэмжээ үргэн Галуута-Нуурһаа үе үе болоод лэ һэрюухэнээр үлеэжэ, хүнэй досоохиие «һэрюусүүлнэ». Хабшал үндэр хада мэтэ үндэрөөр обоологдоһон шорой дээгүүр хойно хойноһоо забда зайгүй һубарилдан гүйлдэжэ ябаһан бишыхан вагонеткэнүүд лэ үдэрэй халуунда тухашарнагүй хэбэртэй.

— Эдэмнай һубарилдабал, «хара алтан» адхаржа эхилбэ гэжэ мэдэхэ ёһотой, — гээд, № 2/5 шахтын начальник Дмитрий Игнатьевич Симоненко тэрэ вагонеткэнүүдые заажа хөөрэнэ.

...Шахтын гол үүдэнһээ шулуун хадын гүн руу шургаһан тоннель эхилнэ. Урдаһаамнай хүйтэ дааагаад, шиигэй үнэр анхилба, тасняс гэһэн абяан замханагүй. Нүүрһэтэй вагонеткэнүүдые шэрэһэн электровозууд харанхы ута коридор соогуур нэрьесэ-түрьесэ гүйлдэнэ. Тулажа ерэһэн электровозые байлгамсаараа, 6-дахи участогай начальнигай уялгые дүүргэгшэ мастер Николай Емельянов: — «Танилсагты, электровозой машинист Тамара Александровна Пойлова гээшэ» гэбэ.

Карбидна лампын ялагар гэрэлдэ, дунда зэргын сула бэетэй, энэ эхэнэрэй хурса нюдэд энеэбхилэн байба. Харахаар лэ хүдэлмэришэ хүн гэжэ таагдана.

Тамара Александровна олон үгэгүй, хүнэй асуудал һураагүйдэ дуу гараха дурагүй, харин хүнэй абиртаха сагта шадаха зэргээрээ туһалдаг заншалтай. Арбан жэлэй туршада таһалгаряагүй газар доро оньһон техникэ жолоодожо ябаһан намтартай. Энэ үе соо хэһэн, бүтээһэн юумыень тооложо барашагүй. Һүүлэй гурбан жэлэй туршада 32 мянган тонно шулуу нүүрһэ түсэбһөө гадуур газар дээрэ гаргаа. Удаан саг соо хэһэн ажалыень парти, правительствомнай үндэрөөр сэгнэжэ, энэ оной июль һарада Ажалай Улаан Тугай орденоор шагнааһэн.

— Һаяхан шахтада ороод байхада бэрхэтэйшэг һэн, — гэжэ орденто машинист хөөрэнэ. — Мэргэжэлээ шудалаад байхада, ажал хэрэг урагшатай болоно. Бэрхэшүүл манайда олон. Депутат Махам Шакирзановай, инженер Владимир Гольцманай бригадынхид... Зоригтойшуул олон даа, олон...

Газар дорохи хаб харанхы коридор соогуур ябаһаар байтарнай, шэхэнэй үзүүртэ ямар нэгэн машинын абяан таршаганажа дуулдаба. Уданшьегүй штрегэй эхиндэ хүрэжэ ерэгдэбэ. Забда сүлөөгүйгөөр хүдэлмэрилжэ байгшадай нэгэн үрэмөө эрьелдэхыень болюулаад, «Владимир Болдырев гээшэб» гэбэ. Эдэнэрнай инженер Гольцманай участогайхид байгаа.

Оронои мэдээжэ герой Валентина Гагановагай жэшээгээр горно инженер Владимир Моисеевич 3 һарын урда тээ 61—62 лава даажа абаа юм. Богонихон болзорой үнгэрбэшье, суута инженер ажал хүдэлмэреэ зүбөөр эмхидхэжэ шадаһанай ашаар эдэ лавануудые гээгдэлһээнь гаргажа шадаа. Үнинэй горнягууд Владимир Болдырев, Андрей Княжев гэгшэд бригадирнууд болгогдожо томилогдоо.

Эдэ бүгэдын ашаар алдарта инженерэй даадаг участогайхид шахтёрой хүндэлэлдэ абаһан уялгануудаа амжалтатайгаар дүүргэжэ, түсэбһөө гадуур 1500 тонно һайн шанартай нүүрһэ үгөө, продукциингаа үнные 2 түхэриг 19 мүнгөөр химдаруулаа. Энээнэй урда тээ гээгдэжэ ябаһан шахтёрнууд Геннадий Григорьев, Дмитрий Зимирев, Михаил Сигидюк гэгшэд мүнөө түрүү зэргэдэ жагсанхай. Тэдэнэр халаан бүридөө түсэбһөө гадуур 1,5—2 тонно нүүрһэ малтана. Эдэнэй жэшээгээр ажаллагшадай тоо һүүлэй үедэ улам олошороо, олонхидой зориг хүсэн бүри ехээр бадарна.

...Городһоо гараад, зүүн хойшоо 7—8 модо тухай ябахада, экскаваторай обоолһон обоо бухал элһэн добонууд энэ хабарай харагдадаг болоо. Тэрээндэ дүтэлхэдэмнай, тэг дундуурнь зурыһан гүнзэгы ехэ жалгаһаа нүүрһэ тээһэн машинануудай һубарилдан гаража ошохонь таһалгаряагүй харагдана. Загастайн голдо, өөһэдынгөө хүсөөр тус шахтынхидай нээһэн разрез — нүүрһэ нээмэл аргаар малтажа абадаг газарнууд туйлай ехэ гол мүрэнэй һабадал адляар харалан харагдана.

Сагай оройшог боложо байбашье, халаанай хүдэлмэри түлэг дундаа ябажа байна хэбэртэй. Нүүрһэ тээдэг экскаваторта мантан томо автомашинанууд удаа удаагаар дүтэлэн ерэжэ, кузоваа ойро зуура нүүрһээр дүүргээд лэ эрьенэ.

— Иигэжэ тон юрын аргаар нүүрһэ малтан абахада, хүнэй ажал хүнгэдхэгдэнэ, ехэ зөөри арьбалагдана, — гэжэ тэндэхи участогай начальник Сергей Дмитриевич Ерыгин омогтойгоор мэдүүлнэ.

Энэншье зүйтэй. Юуб гэхэдэ, юрэдөөл 6 хүнһөө бүридэһэн энэ участогайхид хэдэн арбаад хүнэй хэхэ ажалые бүтээнэ. Эдэнэй эрхимээр ажаллаһанай ашаар һүүлэй үедэ № 2/5 шахтынхид үни удаанайнгаа гээгдэлһээ гаража эхилээ. Шэнэ разрезһээ мүнөө сүүдхэ бүри 1000 тонно эрхим шулуу нүүрһэн Эхэ орондомнай үгтэнэ. Эдэнэр өөһэдынгөө үүсхэл оролдолгоор, энэ участок нээгээ юм. Участогай экскаваторшнгууд Николай Бондарев, Евгений Якушин гэгшэд ханалгатайгаар, эршэмтэй яаралтайгаар ажаллана. Тэдэ эдэнэй яаралынь гээгдэһэн, һаатаһанһаа бэшэ, харин сусаршагүй зоригой, эршэ ехэтэ социалистическэ мүрысөөнэй хүсэнһөө үндэһэтэй.

Ив. ОЧИРОВ, манай тусхай корр.

Түрүү арга хэрэглэн

Автомашинын жолоошод нүүрһэ малтагшадта ехэ туһа хүргэдэг. Малтагдаһан нүүрһые саг соонь, түргөөр зөөхэ гээшэ ехэ удхатай. Нээмэл аргаар абтадаг шулуун нүүрһые тэрэ дары складта абаашаагүй һаа, нүүрһэнэй комбайнууд, экскаваторнууд, мүн ондоошье техникэ хүсэд ашаглагдангүй, миин байдаг. Тэрээнһээ үйлэдбэриин түсэбэй дүүргэлтэшье дулдыдадаг юм. Тиимэһээ жолоошодой ажал ехэ харюусалгатай болоно.

Энээнээ һайтар мэдэрээд, ажал хүдэлмэреэ улам һайнаар эмхидхэхын тула ехэ оролдолго гарганабди. Даажа байһан автомашинануудаа нэгэшье час миин байлгадаггүйбди.

Ажалай эмхидхэл, арга метод хаража үзэгдөө. Мүнөө машина бүхэндэ хоёр жолоошон ээлжэлжэ ажаллана. Тиихэдэ ехэ һайн байба. Эдэ бүгэдын ашаар ажалай амжалта туйлагдана, хүдэлмэри һаатанагүй.

Манай Галуута-Нуурай рудоуправлениин харьяата автобазын шофёрнууд үнгэрһэн 7 һара 20 үдэрэйнгөө даабариие 122,5 процент дүүргэжэ, түсэбһөө гадуур 350 мянган тонно шулуун нүүрһэ зөөгөө.

Би эндэхи автобазада ажаллажа эхилһээр 14 жэл болобоб. Энэ үе соо горнягуудай ажалтай һайн танилсаад, хаана, ямар участогуудта хүдэлмэреэ хайшан гээд эмхидхэхэб гэжэ хүсэд ойлгооб.

Газар дээрэһээ нүүрһэ малтажа абадаг шэнэ аргын мүнөө үргэнөөр хэрэглэгдэжэ байхада, нүүрһэ түргөөр зөөхэ шухала. Али талаһаань, хаагуурнь экскаваторнуудта дүтэлжэ нүүрһэ тээхэдэ түргэн байхыень мэдэжэ ябаха ёһотой бшуу. Энээниие хараада абаад байбал, нормо үлүүлэн дүүргэгдэдэг.

А. Банных, абтобазын шофёр.

Тоо, баримтанууд

☆ *1778 ондо Галуута-Нуурай эрьеэр ашагта малтамалнууд бии гэһэн мэдээсэл абтаһан юм.*

☆ *1896—1897 онуудта академик Обручев эгээн түрүүшын шэнжэлгэ хээ һэн.*

☆ *1932 ондо геолог Сотников гол участогуудтань шулуун нүүрһэ бэдэрэлгэ эмхидхэһэн байгаа.*

☆ *1938 ондо, Улан-Удэ Наушка хоёрой хоорондохи түмэр харгын баригдаха үедэ, нүүрһэ бэдэрэлгын хүдэлмэри бүри үргэдхэгдөө.*

☆ *1939 ондо түрүүшын ээлжээнэй № 1, № 3, № 4, № 6 шахтанууд Тамчын, Муртойн участогуудта нээгдээ бэлэй.*

☆ *1942—45 онуудта хоёрдохи, табадахи шахтанууд баригдажа ашаглалгада ороо.*

☆ *1956 оной январиин 1-дэ № 7/8 шахтанууд ашаглагдажа захалаа.*

☆ *1957—58 онуудта нээмэл аргаар нүүрһэн малтагдажа эхилээ.*

☆ *1959 оной июнь һараһаа нээмэл аргаар нүүрһэ малталга Загастайн голдо захалба.*

Мэргэжэлээ улам дээшэлүүлхэб

Галуута-Нуурай рудоуправлениин шахтануудта ажаллажа эхилһээр хэдэн жэл болобоб. Үнинэй бэрхэ горнягуудай дүй дуршэлые хүдэлмэридөө хэрэглэн, мэргэжэлтэй боложо байнхайб. Шулуун нүүрһэ малтажа, шахтёрой нэрэ зэргэтэй болотороо горьтойхон юумэ үзэгдөө гэжэ сэхэ хэлэмээр байна. Заримдаа зобохо тулиха, баярлаха, хүхихэшье ушарнууд тохёолдодог.

Өөрымни эсэгэ — урданай горняк намда ехэ туһа хүргэһэн байха. Газар доро нүүрһэ малтахаяа анха түрүүн 1952 ондо абатаяа хамта ороһон байгааб. Тэрэ гэһэнһээ хойшо һүүлэй үе болотор проходчигоор ажаллаа хүм. Хүдэлмэриһөө һамшангүй 8 һарын курсда ябажа, 1958 ондо хоёрдохи мэргэжэлтэй, машинист экскаваторщик болоо һэм.

Оньһон техникын жолоо барижа эхилхэдээ, үүргэ, харюусалгамни улам дээшэлээ. Юуб гэхэдэ, нээмэл аргаар нүүрһэ малтажа абаха хэрэг «Эш-4-40» экскаваторай хүдэлсэһөө бүхы дээрээ дулдыдадаг бшуу.

Түрүү экскаваторщигуудтай хамта энэ оной июнь һарада Загастайн голдохи шулуу нүүрһэнэй шэнэ разрез малтажа эхилхэ зол намда тудаа. Энэ харюусалгатай даабари хүндэтэйгөөр дүүргээбди. Мүнөө Загастайн голһоо үдэр бүри 1000 тонно һайн шанартай нүүрһэ абажа, Эхэ орондоо үгэнэбди. Саашадаа энэмнай улам үргэдэжэ, бүри ехэ «хара алтан» абтадаг болохо.

Н. Бондарев, № 2/5 шахтын «Эш-4-40» экскаваторай машинист.

Хэлэһэндээ хүрэхэ аргатайбди

Баянголдохи нүүрһэнэй шахтын горнягууд болон инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэд өөһэдынгөө һайндэрые ажалай ехэ бэлэгүүдтэйгээр угтаба. Энэ жэлэй найма һара соо нүүрһэ малтаха түсэб 108,1 процент дүүрэгдэжэ, ажалай бүтээсэ 10 процентээр дээшэлээ. Мүн продукциимнай үнэ сэн 5 процентээр химдарһан байна.

Эдэ түйлалтанууд ажалайнгаа эмхидхэлые һайжаруулһанай, социалистическэ мүрысөө үргэнөөр дэлгэрүүлһэнэй аша үрэ мүн.

Мүнөө Баянголой 60 шахтёр коммунистическэ ажалай хүндэтэ нэрэ зэргын түлөө тэмсэжэ байнхай. Тэдэнэй дундаһаа Николай Иванович Бабугай хүтэлбэрилдэг проходчигуудай бригада түрүүлжэ ябана. Тус бригадынхид 8 һарынгаа даабариие үлүүлэн дүүргэжэ, уялгаяа нэрэтэй солотойгоор бэелүүлээ.

Һүүлэй үедэ олохон хүдэлмэришэд мэргэжэлээ улам дээшэлүүлжэ, ажалаа оньһожоруулжа байнхай. Үнгэрһэн һаранuудай туршада уралан нарижуулгын, ухаалан зохёолгын 62 дурадхал орожо, хэдэн зуугаад мянган түхэриг алмагдаба. Шахта соо нүүрһэ малтаха, шэрэхэ хүдэлмэри бүрин оньһожоруулагдаа. Электровозой ашаглагдадаг болоһонһоо хойшо проходчигуудай бүтээсэ 36 процентээр дээшэлбэ.

Материал болон салин хүлһэ алмахын тула нилээд хүдэлмэри хэгдэнэ. Тиигэжэ энэ шахтынхид комбинадай магтаалда, үнэтэ шанда хүртэбэ. Түрүү горнягууд—нүхэд Базаров, Доржиев, Дармаев гэгшэд ажалайнгаа дүй дуршэлые олониитын дунда дэлгэрүүлхэ гэжэ оролдоно.

Баянголой шахтынхид КПСС-эй ЦК-гэй июниин Пленумэй шиидхэбэринүүдые бэелүүлхын тула шармайн оролдожо байна. Тэдэнэр долоон жэлэй түсэбые табан жэл соо дүүргэхэ гэһэн хүндэтэй уялга абанхай. Энээнээ амжалтатайгаар дүүргэхэ байһандань ямаршье һэжэг байхагүй.

Р. Даржаев, Зэдын комбинадай главна инженер.

Ф. Моренецын фото.

АЖАЛАЙ БЭЛЭГ

Д. Бехметьев

СОВЕТСКЭ ПРАВИТЕЛЬСТВЫН МЭДҮҮЛГЭ

Холбоото Штадуудай Гүрэнэй департамент августын 26-да мэдүүлгэ толилоо. Ядерна зэбсэг туршалгые нэгэ жэл соо зогсоохо гэжэ Холбоото Штадуудай үнгэрэгшэ жэлдэ гаргаһан шиидхэбэри жэлэй эсэс хүрэтэр хойшолуулагдаха болоо гэжэ энэ мэдүүлгэ соонь заагдаа. США-гэй Гүрэнэй департаментын энэ мэдүүлгэһээ уламжалан, Великобританиин Гадаадын хэрэгүүдэй министерствын түлөөлэгшэ августын 27-до болоһон пресс-конференци дээрэ иигэжэ хэлэһэн байна. Ядерна зэбсэг туршалга болюулха талаар гурбан гүрэнэй зүблөөн дээрэ таатай хөөрэлдөөнүүдэй боложо байһан сагта ядерна зэбсэг туршалгые һэргээхэеэ Англиин правительство хүсэнэгүй. Гурбан гүрэнэй — СССР-эй, США-гэй болон Великобританиин хэлсээ боложо байһан дээрэһээ ядерна зэбсэг туршалгые 1958 оной октябриин 31-һээ эхилэн, нэгэ жэлэй туршада тэдэнэр болюулба гэжэ США-гэй, Великобританиин правительствонуудай үнгэрэгшэ жэлдэ соносхолынь мэдээжэ юм. Тиимэ болодоо, США-гэй, Великобританиин правительствонууд ядерна зэбсэг туршалгые болюулха болзорые үшөө хоёр һараар һунааба.

США-гэй, Великобританиин правительствонуудай эдэ мэдүүлгэнүүд тухай иигэжэ мэдүүлхэ шухала гэжэ СССР-эй Министрнүүдэй Совет тоолоно:

Бүхы түхэлэй ядерна зэбсэг туршалгые хүсэдөөр болюулхын түлөө Советскэ правительство үнинһөө хойшо тэмсэдэг, тиихэдээ тус асуудалаар гүрэнүүдэй хоорондо хэлсээ баталха гээшэ эсэсэй зорилго дүүргэхэ—гүрэнүүдэй зэбсэгжэлгэһээ атомна, водородно зэбсэгүүдые гаргажа, иимэ зэбсэгүүдые хүсэдөөр устгахо, бүтээгдээд байһан иимэ зэбсэгүүдые усадхаха замдахи түрүүшын алхам болоно гэжэ тоолоно. Иимэ хэлсээ түргэнөөр баталха зорилгоор Советскэ правительство Советскэ Союз дотор ядерна зэбсэг туршалгые нэгэ талаһаа зогсоохо тухай алхам 1958 оной мартын 31-дэ хэһэн байгаа.

Советскэ Союзай жэшээгээр США-гэй болон Великобританиин юумэ хэһэн байгаа һаань, мүнөө водородно зэбсэг туршалга болюулха тухай асуудал хүсэд шиидхэгдэһэн байха һэн.

Ядерна туршалга болюулха тухай договор зохёон баталха талаар гурбан гүрэнэй хоорондо Женевэдэ боложо байһан хэлсээнүүдэй үедэ Советскэ Союз хадаа али алиндаа таатай хэлсээ түргэнөөр баталхын тулада ехэ оролдолго гаргадаг байгаа. Удаан саг соо, арба шахуу һара соо, тус зүблөөн хүдэлмэрилбэшье, өөрынгөө үмэнэ табигдаһан зорилгонуудые дүүргэжэ шадаагүй. Имагтал баруун гүрэнүүдэй баримталдаг хараа бодолһоо уламжалан иимэ ушар гараһан байна. Юуб гэхэдэ, тэдэнэр хиналтын гурим эмхидхэхэ асуудалнуудаар үгэеэ ойлголсохые оролдохын орондо, хэлсээ баталалгые бэрхэтэй болгоһон эрилтэнүүдые удаа дараалуулан табидаг байгаа бшуу. Энээн тухай юун гэршэлнэб гэхэдэ, туршалга болюулха тухай хэлсээнэй дүүргэлтын хойноһоо хиналта хэхэ гурим тухай тобшололнууд болон һанамжа, дурадхалнуудые экспертнүүд нэгэн дуугаар баталан абаһан, тэрэнь США-гэй, Великобританиин, СССР-эй правительствонуудаар һайшаагдаһан байгаа. Гэбэшье тэдэнэр эдэ тобшололнууд болон һанамжа дурадхалнуудые буруутуулха гэжэ ехээр һэдэлгэ гаргадаг байгаа. Шалгалта хэхэ, хиналтын постнуудай состав, шалгалта хэхэ бүлэгүүд гэхэ мэтэ асуудалнуудаар хэлсээндэ хабаададаг нүгөө талаяа тэгшэ бэшэ байдалтай болгохо зорилгоор иимэ дурадхалнууд оруулагдадаг байгаа бшуу. Баруун гүрэнүүдэй оруулдаг иимэ дурадхалнууд мүн энээн тухай гэршэлнэ.

Бүхы түхэлэй ядерна зэбсэг туршалгые хэтэ үедэнь болюулха тухай хэлсээ США-гэй, Великобританиин правительствонуудтай дары баталхаар бэлэн байһан тухайгаа Советскэ правительство нэгэтэ бэшэ мэдүүлһэн байгаа, тэрээн тухайгаа дахяад батлан гэршэлнэ.

СССР-эй Министрнүүдэй Совет иигэжэ шиидхэбэ: хэрбээ атомна, водородно зэбсэг туршалгые баруун гүрэнүүдэй һэргээгээгүй һаань, Советскэ Союзда ядерна тэһэрэлгэнүүд дахяад хэгдэхэгүй. Имагтал тэдэнэй ядерна зэбсэг туршалгые һэргээгээд байгаа гээшэ һаань, Советскэ Союз өөртөө даажа абаһан уялгаһаа сүлөөрхэ байна.

Яаралтайгаар зэбсэгжэлгые болюулха, олон миллион хүнүүдэй ами наһанда болон бэеын элүүртэ тохёолдожо байһан аюулые зайсуулха хэрэгтэ шухала алхам болоно гэжэ тоолодог дээрэһээ, ядерна зэбсэг туршалгые хүсэдөөр болюулхын түлөө Советскэ Союз саашадаашье тэмсэхэ байна.

Козьминтанай үхибүүд советскэ Эхэ орондоо бусажа ерэбэ

Ниислэлэй Внуковска аэродром дээрэ элдэб олон уулзалганууд болодог юм. Зүгөөр августын 28-да эндэ болоһон уулзалгые хабаатагшад тэрэнии хэзээдэшье мартахагүй. Манай советскэ Эхэ орон газар дээрэ дүрбэн үхибүүд—Ростислав, Юрий, Павел, Петя Козьминтан бусажа ерэбэ. Тэдэ эсэгэдэнь бусааха үгэхэеэ болёод, Америкын засагаархид эдэ хүбүүдые удаан саг соо барижа байһан юм...

Һайһан һүүлээр ямаршье хуби заяатаар бэ Надежда Михайловна, Георгий Константинович Козьминтан Америкэдэ орошоһон байгаа. Тэдэ һамган хоёр Эхэ ороноо заабол бусаха гэжэ шиидэһэн байха юм. Ехэ оролдолго гаргаһанайнгаа хойто США-һаа гараха зүбшөөл Гүрэнэй департаментһаа тэдэнэр абажа шадаһан байна. Зүгөөр Козьминтанай эхэ эсэгэ байха эрхэнь зургаан жэлэй саада тээ Чикагска сүүд хаһаһан байха юм. Энэ хэрэг сүүдэй заседани дээрэ хэдэн дахин хаража үзэгдэдэг болобошье, Советскэ правительствын, үхибүүдэй эхэ, эсэгын зүгһөө СССР-эй полицействын хэһэн зүб зүйтэй эрилтэ ходоол анхаралда абтангүй үлэдэг байгаа.

Чикагоһаа Нью-Йорк орохо поездто убгэ һамган хоёр Козьминтанай һуухадань, Надежда Михайловнагай арбан һаратай Петя хүбүүн буляажа абаһан байгаа. Тэрэнэй уйлахаданшье, гүйхаданшье, үрдэһээ абтаһан захиралта дүүргэһэн полицинхид хэрэгсээгээгүй. Козьминтан үхибүүдгүйгөөр Советскэ Союзда бусажа ерээ бэлэй.

Эдэ бүхы жэлнүүдтэ Советскэ правительство түрэлхидтэнь үхибүүдыень бусааха тухай эрилтэ оролдосотойгоор хэдэг байгаа. Имагтал энэ оной июлиин 28-да сүүдэй заседани дахяад боложо, августын 19 хүрэтэр забһарлалга хэһэнэйнгээ һүүлээр эдэ үхибүүдые Советскэ Союзда бусааха гэһэн шиидхэбэри гаргаһан байна.

Энэрхы сэдьхэлэй мэдэрэл, үнэн зүб ябадал илажа гараа. Советскэ правительствын, совет арадай, бусад арадуудай, тэрэ тоодо Америкын арадай эрилтэ хангагдаба.

...Самолёт аэродром дээрэ буугаад, аэровокзалай байшангай дэргэдэ ерэжэ зогсоно. Надежда Михайловна Георгий Константинович хоёр ехээр сэдьхэлээ хүдэлгэнэ. Эхэнь бишыхан Колиие гар дээрээ үргэжэ ябаа. Тэрэнь жэл арба һаратай, Москвада түрэһэн юм.

Самолёдой гэшхүүрээр хүбүүдүүд буужа ерэбэ. Дүү Петиень үргэжэ буулгаа. Баярлаһандаа, уярһан түрэлхидынь үхибүүдээ таалана, тэбэринэ.

— Би угаа ехээр баясанаб, үхибүүдээ алдаад, дахин олохо гээшэ ямар ехэ аятай гээшэб, өөһэдөө бодоод үзыт. Ехэ хүбүүдэйнгээ ород хэлэеэ дахяад һанахыень, бага Петиин ород хэлэ түргэнөөр шудалхыень би оролдохоб. Бидэнэр мүнөө бултадаа нэгэ газарта сугларабабди,—гэжэ Надежда Михайловна хэлээ.

Советскэ правительствода, үхибүүдые гэр бүлынхидтэнь, Эхэ орондонь бусаалгаһан бүхы хүнүүдтэ Козьминтан үнэн зүрхэнэй баясхалан хүргөө. (ТАСС).

...аймагай Тельманай нэрэмжэтэ колхоз урэ жэмэсэй һайн ургаса абаба. ...эдэ үхэр шодонай, крыжовник, малинын ургаса хуряажа байна. Һаяхан ...ээ 3 центнер малина хуряагдаба. Зураг дээрэ: садовод нүхэр Верхонцова ...ааша суглуулжа байна. А. Мантаевай фото.

Үнеэн бүриһөө 9 литр һү һаана

Комсомолой гэшүүн Ольга Захарова долоодохи класс дүүргээд, түрэл «Искра» колхоздоо һаалишанаар нёдондо ороһон юм.

Түрүүшээр дүршэлгүй байжа, элдэб бэрхэшээлтэй Ольга басаган дайралдаа. Абаһаар ядалдаһан юумэнэйнгээ онол аргые заабол мэдэжэ абадаг, ажалда шуналтай басаган даа гэжэ мүнөө нүхэдынь хөөрэлдэдэг.

— Наада захын үнеэ һаахадаашье муу, дэлэн нидхэржэ, эбилгэжэ шадахагүй байгдаа һэн. Теэд зориһондоо хэншье хүрэхэ ха юм,—гэжэ һаалишан Захарова хэлэнэ.

Партиингаа ээлжээтэ Пленумэй угтамжада Ольга дээшэлүүлэгдэһэн уялга абаад, тэрэнээ амжалтатайгаар дүүргэжэ байна. Үнгэрһэн долоон һарын туршада үнеэн бүриһөө 1600-аад литр һү һааба. Түрүү, дүршэлтэй һаалишадаар мүрысэн ажаллахадаа үдэртөө үнеэн бүхэнһөө 9 литр һаана. **Ю. Савостин.**

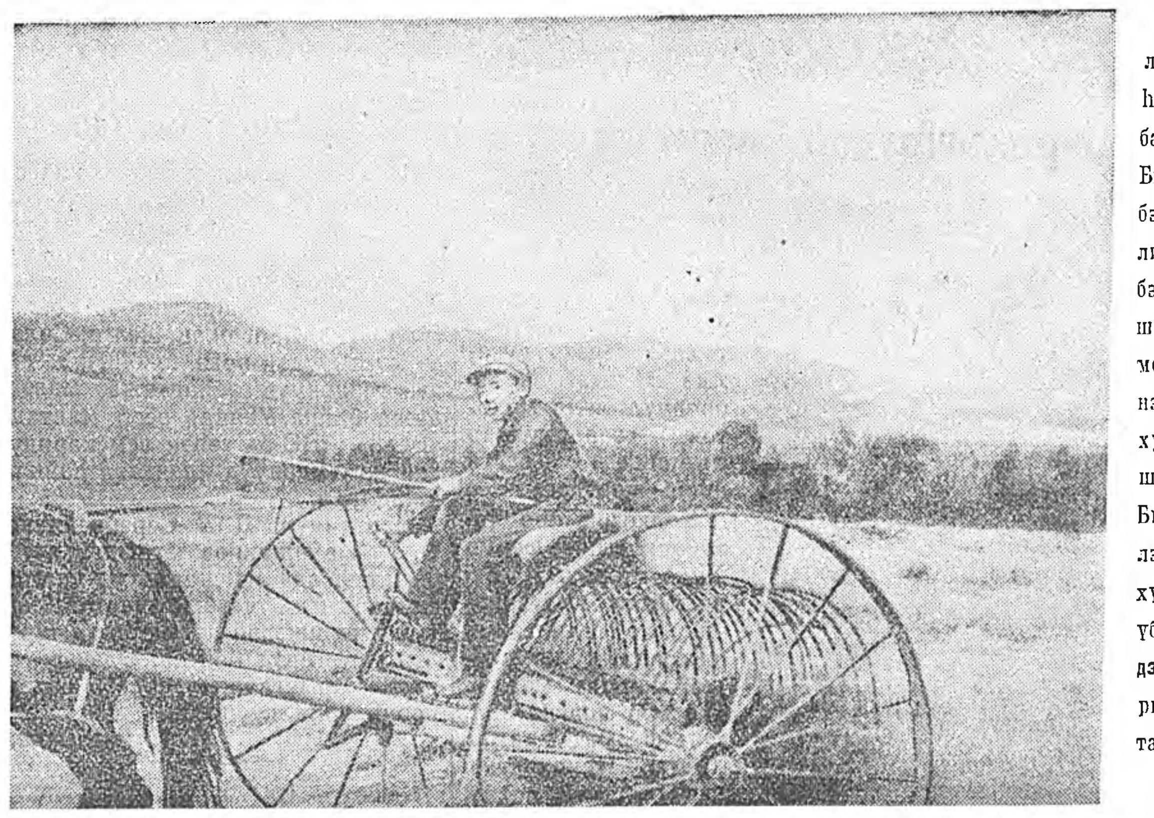

—Тарган мори хүллөөд тармуур дээрэ һуугаад ябажа байхада баһал зохид даа,—гэжэ Бичурын аймагай Шэбэртын дунда һургуулиин һурагшадай үйлэдбэриин бригадын гэшүүн Владимир Султумов хүхюунээр мэдүүлнэ. Энэ бригада үбһэ хуряалга дээрэ түрүүшын үдэрһөө хүдэлжэ, Бичурын совхоздо ниилээд ехэ туһаламжа хүргөө, хорёод сомоо үбһэ һүрилөө. **Зураг дээрэ:** В. Султумов мориин тармуураар үбһэ тармажа ябана.

А. Борисовай фото.

Б. МАШКИНОВ

ТҮРҮҮШЫН ҺАРА

ОЧЕРК

Һургуулинуудта экзаменай ябажа байһан үе. Хорин долоон хүбүүд, басагад класс соогоо суглараад, хүхюутэй баяртай хөөрэлдэжэ байба. Хүн бүхэнэйнь өөр өөрын хүсэл бодол, хэрээ түсэб тухай залуу наһанай залиршагүй зоригтойгоор хөөрэнэ.

Энэмнай Түнхэнэй аймагай Жэмһэгэй дунда һургуулиин арбадахи класс дүүргэжэ байгшад һэн.

Класс соо ехэл шуушатай, хүхюутэй. Даруу аалихан зантай комсорг Нина Дамшаева:

— Нүхэд! Бидэнэр баран классаараа колхозойнгоо фермэдэ ажаллахаяа гарая гээ һаа, эндүүрхэгүй бэзэб?—гээд бэшэнэйнгээ урдаһаа харана.

Партануудтаа һууһан басагад, хүбүүд барандаа шууялдашаба.

— Юун эндүүрэл байха юм. Ши, Нина, өөрөө һайн мэдэнэ ха юмши: үнинэй тиигэжэ хэлсээ бэшэ һэн гүбди, хүдэлхэл байхабди!

Һургуулиин директор Галина Михайловна Балдаева, классай хүтэлбэрилэгшэ—литературын багша Ида Доржиевна Ангархаева һурагшадайнгаа үүсхэлые һайшаан, саашанхи ажал тухайнь хөөрэлдэнэ. Ехээр баярлана. Тэдэнэй һургаһан хүбүүд, басагад ажалай үнэн замда гарахань ха юм даа!

Хэн ямар хүдэлмэри хэхэб гэжэ багшанарайнгаа асуухада, дундахи партаһаа Борис Хамаганов бодоод иигэжэ хэлээ һэн:

— Һаалишан болохоб, үнеэ һаажа мүнөөшье шададагби. Харин хүндэшэг байха, теэд бэрхэшээлһээ айхагүйб...

Борисай һүүлээр татар хүбүүн Алексей Федотов бодожо, уһан бурят хэлээр: «мал адуулхаб» гэбэ. Мүн Владимир Бурбоевшье тиимэ һаналтай байшоо. Володя хажуудаа һууһан Алёшоһоо багахан аад, габшагай, солбон хүбүүн.

Басагадай дунда баһал шууятай, ехэл зугаа хөөрэлдөөн таһарнагүй. Хүхюун Дулма Базарова һаалишан болохоб гэжэ мэдүүлбэ. Венера Ангархаева һаалишанаар хоёр жэл хүдэлөөд, зоотехник болохоёо һурахаб гэжэ һуури дээрээ үндэлзэн, бэшэ басагадтаяа юуншьеб тухай аалиханаар дуугаралсаад, энеэлдэшэнэ. Басагад сооһоо эгээл түбшэн зантайшуулай нэгэн — Эза Тулухеева хойто рядһаа томоотойгоор хөөрэнэ.

Залуушуулай арбан классаа дүүргэээд, фермэ тушаажа абахабди гэһэн тоггоолые «Путь Ленина» колхозойхид ехэл баяртайгаар угтаа һэн. Эдэнэр Түнхэнэй аймаг соо түрүүшынхеэ ажалда барандаа гараһан класс гээшэ.

Арбадахиие дүүргэгшэд июлиин 8-най үдэшэ фермэдэ ерэбэ. Үнеэдээ тушааха гэжэ байһан хуушан һаалишад эдэнэртэ зүбшэл үгэжэ, хайшан гээд ажаллахые заана. Залуушуулай түрүүшынгээ үдэр ажалдаа гарахадань, колхозой түрүүлэгшэ Батюр Мангаскинович Мазаев, партиина комитедэй секретарь Александр Тобшонович Таханов хоёр байлсаба. Тэдэнэр үсэтэлдэрэй һурагшанарай зоригтой, шадалтайе хаража баясана.

Нина Дамшаева хуушанай һаалишан шэнгеэр үнеэдээ һаажа эхилнэ. Тэрээнии хараад байһан хуушанай һаалишад: «Нина шадахал байха. Багаһаа хойшо хүгшэн эжыдээ туһалдаг, үнеэгээ һаахаяа эртэ бододог байгаа. Бэрхэ басаган даа» гэлдэнэ.

Нина шэнги шадалтай басагад олон байба. Теэд зарим нэгэн согсойходожо һуугаад, хурганудаа энеэдтэйхэнээр арбайлган, эрхы долёобор хоёроороо үнеэнэй хүхэ татална. Тиигэхынь хараһан парткомой секретарь А. Т. Таханов һууридань һуугаад, үнеэнэй дэлэн шадамараар нидхэржэ:

— Шанга шангаар дуугарангүй, үнеэгээ аалихан дадхаажа һаагыт,—гэнэ.

Зарим нэгэнэй һайн шадаагүйшье һаа, бүхы залуушуулай нюдэ харахада, «шадахабди, һурахабди» гэһэндэл байгаа бэлэй.

Һаалган үнгэржэ, залуушуулай гэр гэртээ хариһан хойно хуушанай һаалишад колхозойнгоо түрүүлэгшэдэ, парткомой секретарьта иигэжэ хэлээ һэн:

— Үгы, эдэнэршни һайн хүдэлжэ шадахал байна. Хэн юумые гэнтэ хэжэрхидэг юм. Ажаллаха дуратайл байнад...

Ажалай амта абаһан һаалишадай залуушуул тухай дулаан зөөлэн үгөөр хөөрэлдэхэдэ, этигэхээр байгаа һэн.

...Тэрэ сагһаа хойшо һара үнгэрөө. Һургуули дүүргэһэн залуушуул фермэ даажа абаад, үдэрһөө үдэртэ эрхимээр ажаллажа, шадабаритай, мэргэжэлтэй болоно.

Энэ үеэр «Путь Ленина» колхоздо ошоод, эгээл түрүүн залуушуулай фермэдэ хүрөө һэм.

Үдын үе. Фермын байраһаа баруун тээшэ сабшалан дээрэ үбһэ тармажа, бухаллажа ябаһан хүбүүд, басагад хонгёо хоолойгоор залуу наһанай, зол жаргалай дуу барина.

Үглөөнһөө нааша тэнгэриин хүбөөгөөр һүндэлһэн сагаан үүлэнүүд таран ошожо, наранай шараса улам шангадана. Тииһээр байтар һэбшээн хүдэлжэ, һэрюу унагаана. Хамтын байрын кухни соо тогоошон Эза Тулухеева амтатай эдеэ бэлдэнэ. Уданшьегүй бүгэдэ сугларжа, шаг шууятай, шог зугаатай болобо. Иимэ наратайда залуушуул юу һуужа байха һэм даа, эдеэлжэ дүүргэээд, түргэн гарана.

Үдэшын һаалганай үе ойртобо. Бэлшээриһээ һүрэг үнеэдээ асаржа, хорёодонь хаатаад, мал адуулагша Владимир Бурбоев, Геннадий Сордохонов хоёр улыгам моридоороо басагадай хажууда туласа гүйлгэлдэжэ ерэбэд.

— Зай, басагад, асарһан һүеымнай бараниень һаажа абагты,—гэжэ хүхинэд.

Басагадшье хүнэгүүдээ абажа, үнеэдэйнгээ хорёо тээшэ гэшхэлэлдэнэ. Хүн бүхэн үнеэнэй хүхэндэ түрхихэ үнжэгэнэй баанхатай, дэлэнгыень угааха бүлеэн уһа баринхай ябана. Басагадтай хамта Борис Хамаганов баһал өөрынгөө үнеэдые һаахаяа ошоно.

Хорёо соо зуһэн бүриин зуун табяад үнеэн хибэдэһээ хибэжэ хэбтэнэ, байнашье. Наг шэбхын үнэр гутана, үнеэдэй уухилха дуулдана.

Үндэршэг шамбай Лиза Бунаева эреэн үнеэнэй хажууда ошожо, тэбхэрхэн һандали дээрэ һуугаад, дэлэнгыень угаана, хүсэтэй гарааараа һайтар нидхэрнэ. Мандагар хүхэнһөө лаб бараад татахадань, үнеэн һүүлээ шарбаад, ябахаяа забдана. Лиза аалиханаар «һаа—һаа» гээд, үнеэгээ эльбэн зогсооно. Сагаан утаһандал һүнэй дуһал хүнэг руу ханхинаса гоожоод, ехэ боложо хөөһэтэнэ. Лизын сэбэрхэн сагаан магнайда шүрэ һубаһадтал хоёр бишыхан дуһал харагдан, хоёр нидхэнь бүри элеэр зүрыжа, ажалдаа оролдодогыень гэршэлнэ. Хоёр үнеэ һааһанай һүүлээр дүүрэн һүтэй хүнгэн сагаан хүнэг харуулаад хэлэбэ:

— Түрүүшээр гурбан үнеэнһээ иимэ һү һаагша һэм...

Тэрэнэй ажалай абьяаста абтаһаниинь эли байгаа. Тойроод һаалишад эндэ тэндэ үнеэдээ һаана. Барандаа бэрхэнүүд болонхой. Тээ тэрэ Нина Таханова дүүрэн хоёр хүнэгтэй һү бидон соо хэхэеэ абаашажа ябана. Тэрээнһээ саана колхозой зоотехник Александр Егорович Имеев Венера Ангархаевада үнеэнэй хүхэ хайшан гээд нидхэрхые заажа байба.

Венера габшагай гаһам басаган даа. Хүдэлхэшье эрмэлзэл бии. Мүнөө зоотехнигэй хэлээшые һайнаар ойлгоод, саашадаа бэрхээр хүдэлхые оролдохо байха.

Света Бартаева «һургуулидаа ходо цыгануудай хатар уран нугархайгаар хатаран харуулагша һэн» гэжэ бэшэнэйнь хөөрэдэг. Теэд урдаһааншье харахада, Света цыганкада адлирхуу. Хара үһэтэй, харахан нюдэтэй, уян нугархай. Түрүүшээр Света һү багаар һаадаг һэн; мүнөө үдэрэй ошохо бүри бэрхэ болоно.

— Һая һаажа захалхадаа гарни ехэ үбдэгшэ һэн, үглөөгүүр 4 часта бодохоншье бэрхэтэй байгаа. Харин мүнөө һурааб,—гэжэ тэрэ хөөрэнэ. Энэ хэлээшыень барандаа туршаһан тула нүхэдынь бултадаа дэмжэнэ.

Эгээл түрүүшын үдэр ерээд, хүл дээрээ согсойходожо һуугаад, хурганудаа арбайлган һаадаг басагаднай эдэ гэжэ мүнөө хэлэхээр бэшэ. Барандаа тэбхэрхэн һандалинуудаа асараад, үнеэнэй хажууда яб байса һуугаад, хүүесэ һаажа эхилнэ. Түрүүшын бэрхэшээлнүүд, түрүүшын туршалга үнгэрөө. Харин тэрэнь миил ябашоо бэшэ, шадабари мэргэжэл, зориг тэдээндэ олгоо.

— Борисай һаахада үнеэн хотогос гэнэ,—гээд басагад энеэлдэнэ.

— Нээрээшье, хүсэтэй ха юм. Үнеэнэй дэлэндэ һү орхингүй, хуу шабхажа абадаг.

Хүн бүхэнэйнь ажалые бишыхан очерк дотор хүсэдөөр харуулжа бэшэхын аргагүй. Тиимэһээ тэдэнэрые нэрлээд лэ орхиё. Венера Алсыева, Галя Ивахинова, Клава Тышкеева, Дулма Базарова, Дуся Пашинова, Роза Гарбуева, Дуся Гомбоева, Соня Бальбеева гэжэ һаалишад, хэнһээшье дутуугүйгөөр ажаллана.

Тугалша басагад Эля Дальбинова, Соня Нагаслаева, Люся Шактамаева тугалнуудаа һайнаар харууһална. Тэдэнэр мүнөөдэр тугалдаа эдюулхэ һү хоёр хүнэг соо абаад, шамдуухан ябашана.

Һаалган үнгэрөөд, тоо бүридхэгшэ Сергей Шаглаев арба гаран бидон тэргэдэ тээжэ байхадаа, һаалишадтайгаа хөөрэлдэнэ:

— Энэ үдэр фермынхид 779 литр һү һаагаа. Хорёод хоногой урдатээ 490—550 литр һү һаагша һэн.

Түрүүшын бэрхэшээлнүүд үнгэрөө, мүнөө фермын залуу эзэд — комсомолшууд ехэ амжалта туйлахаар зорино. Зориһоноо туйлахань найдамтай.

Тэдэнэй нэгэн—Петр Матаров ажал эмхидхэн ябуулхадаа бэрхэ байжа, мүнөө фермые эрхилдэг болоо. Алексей Федотов, Владимир Онгорхоев, Андрей Тулуев гурбан өөһэдынгөө байрые заһабарилха гээд пилорамада ажаллана, мүн силос даралсана.

Жэмһэгэй дунда һургуулиин директор Г. М. Балдаева ходо эндэ ерэжэ, һуража гараһан хүбүүд, басагадайнгаа саашанхи һуралсалдань туһална.

— Коммунистическэ гэһэн нэрын түлөө фермээрээ тэмсэхэбди,—гэжэ барандаа мэдүүлнэ. Энэшье хүсэлөө бэелүүлхэл даа. Колхоздо ажаллахаяа гараһан түрүүшын арбадахи классайхид иигэжэ ажаллана.

...Үдэшэлэн байрадань ороһомнай, басагад халат, сабхинуудаа орхинхой, гоё, һайхан платьенуудаа үмдөөд, клубта ошохоёо түхеэржэ байгаа. Тэдэнэй хойноһоо газаа гараһамнай—Жэмһэгэй үйлсөөр залуушуулай гоё һайхан дуунууд ханхинажа байба.

7800 тонно силос дарагдаба

Кударын «Дружба» колхозой гэшүүд 1959 ондо жэл хахадай тэжээл ниитынгээ малда бэлдэхэ зорилго табиһан юм.

Илангаяа шэмэтэ силос даража абаха тухай тусгаар анхарал табигдана. Колхоздо 7800 тонно силос хүдөөгэй ногоогоор, наран сэсэгээр дарагдаба. Үнеэн бүхэндэ хубаахада 10 тонно хүртэхэ болоно.

Дүрбэдэхи комплексно бригадынхид (бригадирынь нүхэр Банеев) мүрысөөндэ түрүүлжэ ябана.

— Манай бригада 2130 тонно гэхэ гү, али үнеэн бүхэндөө 14 тонно силос дараа. Хэзээдэшье тэжээл ехэдхэгүй бшуу,—гэжэ бригадир Банеев хэлэнэ.

Эндэ силос даралгада ябаһан хүн бүхэн эсэхэ сусахаяа мэдэнгүй ажаллана. Үглөөгүүр бүрэнхыдэ гараад, үдэшэ орой хүдэлмэреэ дүүргэнэ. Силосэй комбайнда ажалладаг, эдэбхитэй бэрхэ механизатор нүхэр Очиров, автомашинын жолоошон нүхэр Дамбаев гэгшэд олоной дундаһаа шалгаран гарана.

Т. Санжин.

Тэжээл бэлдэлгэ унжагайрна

Кабанскын аймагай колхозууд үбһэ тэжээл бэлдэхэ хүдэлмэри аали нобшоор ябуулна. Түсэбөөр хараалагдаһан сабшалангай 60 процентнь сабшагдаад, тэрэнэй гурбанай хоёр хубинь сомогдоод байнхай.

Сталинай, Кировэй нэрэмжэтэ колхозуудта бүришье бэрхэшээлтэй байдал тохёолдоо. Бүхыдөө абахаар хараалһан үбһэнэйнь оройдоо дүрбэнэй нэгэ хуби һүрилэгдөө юм. Кабанскын совхоз, Ленинэй нэрэмжэтэ колхоз һүүл барижа ябана.

Зарим колхозууд сабшалга сомолго хоёрой хоорондо ехэ забһар гаргана. Жэшээнь, «Коммунизм» колхозой үбһэшэд сабшаһан газарайнгаа хахадые соможо абаа.

Иимэ байдал яахадаа тохёолдооб гэхэдэ, машина, зэбсэгүүд дүүрэн хүсөөрөө хэрэглэгдэнэгүй. Ажалда ябаха аргатай хүнүүд булта хабаадуулагданагүй. Социалистическэ мүрысөөн һулаар эмхидхэгдэнэ.

Эндэ дурсагдаһан колхозуудай, совхозой хүтэлбэрилэгшэд тэжээл бэлэдхэлые түргэдхэхэ хэмжээ яаралтайгаар абахаар болоно.

А. Бусурманов.

Зүүн-Казахстанай область. «Передовой» гэжэ таряан ажалай совхоз Зүүн Казахстанай томохон ажахы юм. Энэ совхозой ажалшад таряа бэлэдхэхэ гүрэнэй түсэбые сентябриин 1 хүрэтэр дүүргэжэ, 95 мянган центнер таряа тушааха гэһэн уялга абаа. Механизаторнуудай дунда мүрысөөн дэлгэрэнхэй. **Зураг дээрэ:** агитатор, совхозой комсомольско организациин секретарь Ю. Котишевский (зүүн гарһаа) ургаса хуряалга болон таряа тушаалгые эрхимээр дүүргэхын түлөө социалистическэ мүрысөөнэй ябаса тухай комбайнер Б. Кашировтай хөөрэлдэжэ байна.

ТАСС-эй фотохронико.

Манай республикын һонин

Оро үсхэбэрилэгшэдэй фермэдэ

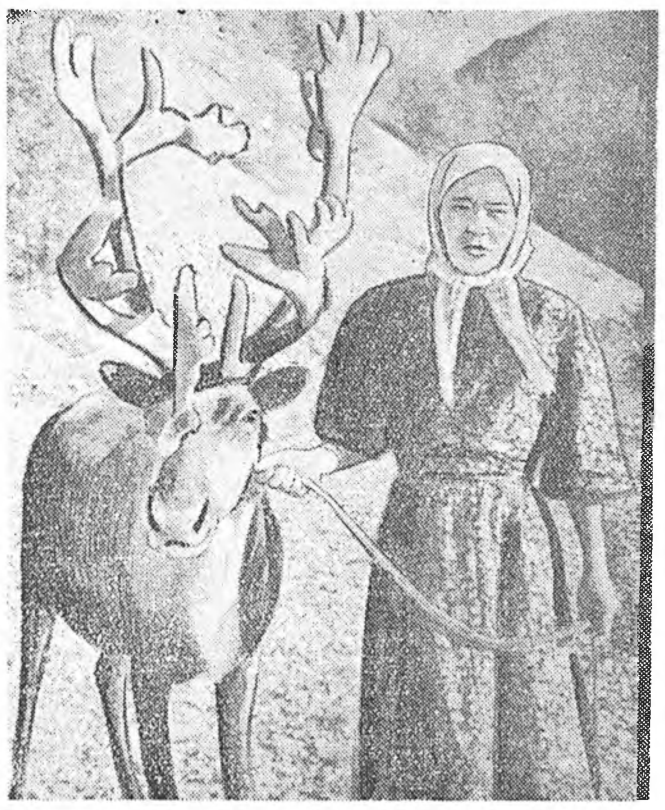

Байгал далайн хойто бэедэ, Гасандякит гэжэ түргэн урасхалта голой эхи абадаг хадын ташалангаар тэжээмэл оронууд олоороо бэлшэдэг юм. Хойто-Байгалай аймагай Киндигирэй сомоной «Вторая пятилетка» колхозой эдэ оронууд жэл бүри олошорно. Оро үсхэбэрилдэг фермынхид энэ жэлдэ 125 толгой шэнэ түл абажа, бүрин бүтэнөөр харууһалжа байна. Фермэдэнь мүнөө үедэ 740 оро тоологдоно.

Колхознигууд оро үсхэбэрилгэһөө жэл бүри ехэ олзо доход абадаг болонхой. Колхозой гэшүүд-эвенкнүүд зунай урин дулаан сагай ерэхэдэ олон оронуудта ашаатай ганзагануудые тээжэ, геологууд болон геодезистнүүдые ой тайга руу хүргэжэ үгэдэг юм. Түргөөр гүйдэг, эсэхэ сусахые мэдэдэггүй эдэ оронууд хада модотой газарнуудаар ямаршье сагта ашаа шэрэдэг.

Колхозой оро үсхэбэрилгын фермэ Хүдөө ажахын бүхэсоюзна выставкэдэ хабаадалсажа, выставкын комитедэй диплом медаль хоёроор шагнагдаа. Энэ фермые даагша Семен Иннокентьевич Платонов эрхим ажалайнгаа түлөө Хүдөө ажахын бүхэсоюзна выставкэдэ нэгэнтэ бэшэ хабаадаһан юм. Сергей Михайлович Симорчин, Парасковья Николаевна Тулбуконова, Екатерина Алексеевна Симорчина гэгшэд оронуудаа һайнаар харууһалһанайнгаа түлөө магтаалтай болонхой.

Үнгэрэгшэ жэлдэ тайга соогуур оронуудаар ашаа шэрэжэ, колхоз 165 мянган түхэригэй олзо доход оруулаа.

Б. Игнатов.

Түрүү команда

Байкало-Сэлэнгын техническэ участогай хүдэлмэришэд намарай ургаса шэрэхэ аян замдаа бэлэдхэжэ эхилһээр үнинэй. Жэшээлхэдэ, гол горхонуудаар ашаатай теплоходуудай һаатабаригүйгөөр ябахын тула Сүхэ, Баргажан. Хёлго, Сэлэнгэ мүрэнүүдэй эрье тохойнууд, гүйхэн газарнууд заһагдажа, малтагдажа байна. Уһанай оёор малтадаг «ВС-3», «ВС-5» гэһэн земснарядуудай командануud илангаяа һайнаар ажаллана.

Капитанууд Д. Д. Серебренников, Ф. К. Калашников гэгшэдэй хүтэлбэрилдэг эдэ земснарядууд үнгэрэгшэ һарынгаа түсэбые участогайнгаа хүдэлмэришэдэй дунда эгээн түрүүлэн дүүргэһэн байгаа. Эдэнэр август һарынгаашье түсэб болзорһоонь урид дүүргэбэ.

Д. Юмдылыков.

Зүрхэтэй, шадамар нүхэр

Хориин Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой гэшүүн Бүүбэй Шойбонов үбһэ хуряалгын эхилхэһээ хойшо эгээн хүндэ хүшэр хүдэлмэридэ ябана. Нүхэр Шойбонов гараар сабшаха, тармахадаашье, бухал табиха, һүри хаяхадаашье үдэрэйнгөө даабарие саг үргэлжэ үлүүлэн дүүргэдэг, гансаараа хоёр хүнэй хэхэ ажал хэжэрхидэг хүн юм.

— Бүүбэйе хаанашье, ямаршье хүдэлмэридэ ошо гэхэдэ арсадаггүй, ажалша бэрхэ хүн юм,—гэжэ Хужартын сабшалангай звеное даагша нүхэр Цынгуев омогорхон хөөрэдэг.

Мүнөө нүхэр Шойбонов унаһан малгайгаа абангүй, ниитынгээ малда шадаал һаа ехэ үбһэ тэжээл суглуулхын түлөө эршэмтэй шангаар ажаллажа байна.

Я. Галсанов.

Эдиршүүлэй бүхэсоюзна мүрысөөн

Рига городто шатараар үнгэргэгдэжэ байгаа мүрысөөнэй хоёрдохи уулзалга болобо. Нэгэдэхи уулзалгада бирагүйгөөр наадаһан Украинын шатаршад наадаяа эмхи гуримтайгаар үнгэргэжэ, 7:3 гэһэн тоотойгоор Грузиин командые шүүбэ. Ленинградай шатаршад Белоруссиин командые, эстониинхид Азербайджанай командые шүүһэн байна.

Өөһэд өөһэдын түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөндэ РСФСР-эй шатаршад һонирхолтойгоор наадаа. Эдэнэр арбан хоёр хюлгэ дээрэ гурбан часай туршада наадаһан байна. Наадагшадай дүрбэн партинь тэнсэлгээр дүүрэә. Энэ уулзалгада СССР-эй чемпион Коноплева (Архангельск) Калашниковатай наадажа шүүгээ. Гика Терентьевтэ (Свердловск), Захаров Потупа хоёр (РСФСР), Сутеев, Розенберг гэгшэдтэ шүүгдээ.

Хоёр уулзалгын удаа Москва, Ленинград, Украина, Эстониин команданууд тус тустаа 11—11 очкотой болоод ябана.

Мүрысөөн үргэлжэлһөөр.

А. Игумнов.

Энээниие мэдэхэ гүт?

✪ Урда Африкада хонидые хүнүүд, нохойнууд адуулдаг бэшэ, харин страусууд адуулдаг юм. Хүсэ ехэтэй, түргөөр гүйдэг, сухалтай энэ шубуун адуулгашанай уялгые һайнаар дүүргэдэг. Мяхаша амитад энэ шубуунһаа айдаг байна.

✪ Тэмээнэй гэдэһэн соо дунда зэргээр 250 литр уһан багтадаг.

✪ Шахмат гэһэн үгэ эртэ урда сагта иимэ хоёр үгэһөө бии болоһон домогтой. «Шах» гэһэн үгэнь персиин хэлэн дээрэ «хаан», «мат» гээшэнь араб хэлэн дээрэ «үхэбэ» гэһэн удхатай.

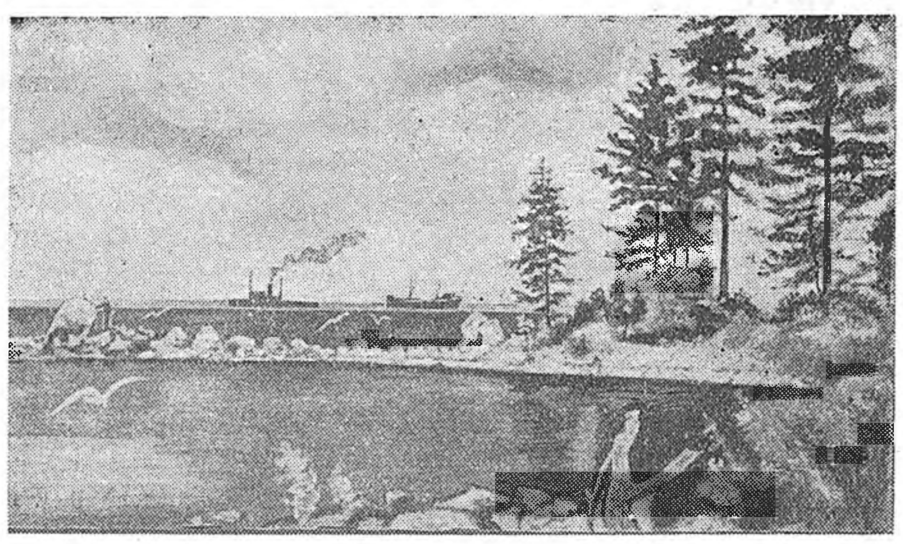

БАЙГАЛ ДЭЭРЭ. В. Поповой фотоэтюд.

Хилын саанаһаа

Испаниин Коммунистическэ партиин ЦК-гэй пленум

ПАРИЖ, августын 28. (ТАСС). «Юманите» газетын мэдээсэһэнэй ёһоор, Испаниин Коммунистическэ партиин Центральна Комитедэй пленум августын 15-һаа 17 хүрэтэр болоһон байна. Энэ оной июниин 18-да Испанида болоһон амгалан ёһоной национальна забастовкын дүнгүүд тухай асуудалые пленумдэ хабаадагшад зүбшэн хэлсээ. Пленум мэдүүлгэ баталан абажа, генерал Франкогой засаг түрэдэ эсэргүү тэмсэлдэ бүхы демократическа хүсэнүүдые бүри ехээр нэгэдүүлхые уряалһан байна.

МНР-эй партийно-правительственна делегаци Пекиндэ ерэбэ

ПЕКИН, августын 28. (ТАСС). Синьхуа агентство иигэжэ мэдээсэбэ. МНР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Ю. Цеденбал түрүүтэй Монгол Арадай Республикын партийно-правительственна делегаци мүнөөдэр Пекиндэ ерэбэ. Делегаци Вьетнамай Демократическа Республика, Инди орохо юм.

КНР-эй Гүрэнэй Соведэй премьер Чжоу Энь-лай, КНР-эй бусад тусхай тушаалта хүнүүд аэродром дээрэ делегацие угтаа.

ВСНР-гэй делегаци Улан-Баторта ерэбэ

УЛАН-БАТОР, августын 28. (ТАСС). Бүхы Хитадай арадай түлөөлэгшэдэй суглаанай саг үргэлжын комитедэй түрүүлэгшын орлогшо, КПК-гэй ЦК-гэй политбюрогой гэшүүн Линь Бо-цюй түрүүтэй бүхы Хитадай арадай түлөөлэгшэдэй суглаанай делегаци МНР-эй Арадай Ехэ Хуралай уряалаар мүнөөдэр Улан-Баторта ерэбэ. Арадай Ехэ Хуралай депутадууд, Монголой Арадай-революционно партиин, МНР-эй правительствын хүтэлбэрилэгшэд, тэрэшэлэн городой ажалшадай олон түлөөлэгшэд вокзал дээрэ Хитадай айлшадые угтаа.

Угталгын үедэ Арадай Ехэ Хуралай түрүүлэгшэ Б. Жаргалсайхан, Линь Бо-цюй үгэ хэлэһэн байна.

Алдарта ой

ПРАГА, августын 28. ТАСС-эй корреспондент М. Никиточкин иигэжэ дамжуулна: Словакиин арадай восстаниин болоһоор 15 жэлэй ойе Чехословакиин Республикын олониитэ августын 29-дэ тэмдэглэхэнь. Энэ восстани хадаа словак арадай түүхэдэхи алдарта хуудаһан, шэнэ социалистическэ ажабайдалай түлөө тэмсэлэйнь гайхамшагта шата болоно. Словацка болон чешскэ арадууд Совет Армитай, совет партизануудтай аха дүү ёһоной харилсаа холбоо байгуулан, энэ восстание хэһэн юм. Советскэ Союзай, мүн гитлеровскэ эзэмдэгшэдые Чехословакиин корпустой хамта бута сохиһон тэрэнэй армиин восстаниин эхинһээ абаад Словакиин арадта үзүүлһэн туһаламжые Чехословакиин арад баяр баясхалантайгаар һанажа ябадаг.

1944 онһоо хойшонхи 15 жэлэй турша соо Словаки танигдашагүйгөөр хубилаа. Партиин сэсэн мэргэн политикын ашаар Словаки социалистическэ Чехословакиин промышленна ехэ хүгжэлтэтэй таһаршагүй хубинь болоһон байна. Эндэ шэнэ заводууд, фабриканууд, шахтанууд, электростанцинууд баригдаа. 1937 онһоо 1958 он хүрэтэр Словакиин хүдэлмэришэн ангиин тоо 3,5 дахин олон болоо.

Хүндэ индустри түргэнөөр хүгжэнэ. Словакида булад хайлуулга 1958 ондо 1948 онойхитой сасуулбал 2,5 шахуу дахин, электроэнерги абалга 4,5 үлүүтэй дахин нэмэһэн байна. Бүхы дээрээ промышленна үйлэдбэриин хэмжээн энэ үе соо 4 дахин, дайнай урда тээхи үеынхитэй сасуулбал 7 дахин нэмэһэн байна. Металлургическа промышленностиин томо комбинат Кошице шадар баригдажа байнхай. Гансахан энэ томо предприяти дайнай урда тээхи бүхы Чехословакиинхида орходоо 66 процентээр ехэ булад хайлуулха, 93 процентээр ехэ прокат, 115 процентээр ехэ шэрэм гаргаха байна. Словакиин бүхы нютагуудта промышленна барилга хэгдэжэ байдаг.

Чехословакиин ханинарта Советскэ Союз ехэ туһаламжа үзүүлнэ. Техническэ мэргэжэлтэдые эльгээнэ, техническэ хэрэгсэлнүүд болон бусад түхеэрэлгэнүүдые үгэнэ.

Словакиин хүдөө ажахыда тон ехэ хубилалта болоо. Элдүүрилэгдэдэг газарайнь бүхы талмайн 70 процентнь мүнөө социалистическэ ажахынуудай мэдэлдэ байдаг.

Словакиин соёл культура түргэнөөр хүгжэнэ. Хэрбээ 1937 ондо Словакида нэгэ театр хүдэлдэг байгаа һаа, 1958 ондо 15 театртай болоһон байна.

Чех болон словагуудай аха дүүгэй хани барисаае саашадань бэхижүүлхэ, Советскэ Союзай, социалистическэ бусад оронуудай хэтэ үеын, бата бэхи хани барисаае саашадань бэхижүүлхэ уряатайгаар Словакиин арадай восстаниин болоһоор 15 жэлэй ойдо бэлэдхэл хэгдэжэ байна.

Алжирай Национально-сүлөөр[...] армии ехэ добтолго хэбэ

ПАРИЖ, августын 28. (ТА[...] Алжирта Франциин сэрэгүүдэй [...]лон Алжирай Национально-сү[...]рэлгын армиин отрядуудай хоо[...]до хатуу шанга байлдаанууд [...] ханагүй. Хэблэлэй мэдээсэл[...]дэй ёһоор, августын 27-ной [...] Алжиро-Тунисска хилэ шадар [...]жирай сэрэгүүд ехэ добтолго [...] «Пари-журналь» газетэ иигэжэ [...] дүүлнэ. «Морисай лини» гэ[...] бүхэлэлтэнүүдые зубшуулан [...] километрын фронтдо алжирай [...] нэгэн доро добтолго хээ. Доб[...]гын үедэ Франциин сэрэгү[...] олон харуулнууд бүһэлүүлэн [...]реэлгдэжэ, автоматическа буу [...]лон миномедуудаар ехээр буу[...]лаа. Национально-сүлөөрэлгын [...]миин сэрэгшэд зарим участогу[...]та энэ бэхижүүлгые дабажа га[...]һан байна.

Англо-американска хэлсэ[...] Лондондо боложо байн[...]

ЛОНДОН, августын 28. (ТАС[...] США-гэй президент Д. Эйзен[...]эрэй Англида ерэһэнтэй дашар [...] дуулагдан эмхидхэгдэһэн түр[...]шын пресс-конференци мүнөө[...] Лондондо болоо.

Хэблэлэй асуудалнуудые эрхи[...] талаар Эйзенхауэрэй секрет[...] Д. Хэгерти, Англиин МИД-эй [...]лэлэй таһагые даагша П. Хоуп [...]лэлэй түлөөлэгшэдэй асуудалну[...]та харюусаһан байна.

Великобританиин гадаадын хэ[...]гүүдэй министр Ллойдой США[...] гүрэнэй секретарь Гертертэй [...] нөөдэр уулзаһан тухай асууда[...] харюусахадаа, Хоуп иигэжэ мэд[...]лээ. Эйзенхауэр Макмиллан х[...]рой хэлсээнэй эхилхын урда [...]даб дээрэ һанамжануудаа мэд[...]сэхэ зорилгоор энэ хөөрэлдөөн [...]лоһон байна. Буу зэбсэг хуря[...] асуудалнуудые, ядерна зэбсэг т[...]шалга болюулха тухай гурбан [...]рэнэй зүблөөнэй хүдэлмэрие, [...]рэшэлэн гадаадын хэрэгүүдэй [...]нистрнүүдэй Женевэдэхи зүб[...]нэй хүдэлмэриин дүнгүүдые Лл[...] Гертер хоёр хэлсэһэн байна гэ[...] Хоуп хэлэһэн байна.

Советскэ морягууд Шведскэ танкерые абарба

СТОКГОЛЬМ, августын [...] (ТАСС). Балтиин далай дээрэ һа[...]хи шуурганай боложо байбаш[...] үсэгэлдэр советскэ морягууд Шв[...]скэ «Танкхольм» гэжэ танкер[...] абарба.

Танкерай машинанууд хүд[...]хэеэ болижо, машиные жолоод[...] аргагүй болоһон байгаа. Ехэ һа[...]хин болон долгиндо сохюулан [...]на эрье тээшэ шуумайн ябажа, [...]та һүрэхэ аюулда ороһон бай[...] Тиихэдэнь советскэ морягууд ту[...]ламжа үзүүлжэ, судные ооһор[...] зүдхэжэ Шведскэ судные болон [...]рэнэй экипажые абарһан байна.

ГЕРМАНИИН АРАДАЙ РЕСПУБЛИКАДА

☆

(Замай тэмдэглэл)

☆ ☆

Энэ оной май һара соо манай Бурят оронной бүлэг аяншалагшад Германиин Демократическа Республика ошоо һэн. ГДР хадаа Германиин хүдэлмэришэн-таряашанай гүрэн ха юм даа. Тэндэхи арад зон социалистическэ оронуудай эб этэ бүлын гэшүүн болоод, Германиин Нэгэдэмэл Социалистическэ партиин сэсэн мэргэн хүтэлбэри доро социалистическэ общество байгуулжа байна.

Хүндэ промышленность, түмэр болон уһан зам, банкнууд, гадаадын худалдаа наймаан гэхэ мэтэнь бултадаа арад зоной өөрын мэдэлэй болгогдоо. Мүн ниитын зөөриин хажуугаар үмсын ажалтанайнь зөөри 10 процент болоно. ГДР-эй хүдөө ажахы ехээр хүгжэжэ байна. Табан жэлнүүдэй түсэбөөр машина бүтээдэг хуушан предприятинууд һэргээн бодхоогдоо. Томо станогууд, паровой турбинанууд олоор бүтээгдэдэг боложо байнхай. Висмарда, Штральзундда судна бүтээлгын шэнэ шэнэ верфинүүд баригдаа.

Металл үйлэдбэрилдэг промышленностинь мүн лэ эршэмтэйгээр хүгжэнхэй. Ехэ ехэ комбинадууд болон заводууд Риза, Бранденбург городуудта бии юм. Мерзебургын районодохи Лейнаверкын заводууд дэлхэй дээрэхи эгээн томо заводуудай тоодо ородог. Оптико болон нарин приборнуудые бүтээдэг Цейсын предприятинууд холуур суурхана. Полиграфическа промышленностинь баһал түргөөр хүгжэжэ байна.

Хүдөө ажахынь ехэнхи хубиие таряан ажал, ашаг шэмэтэ мал ажал эзэлнэ. Газартаа минеральна үтэгжүүлгэ ехээр хэдэг дээрэһээнь хүдөө ажахын ургамалнуудһаа үндэр ургаса абтадаг. 1958 ондо орон доторнь дунда зэргээр га бүриһөө 20 центнер орооһото таряан хуряагдаа. Хүдөө ажахынь тусхай хоёр формотой: хүдөө ажахын кооперативууд, арадай эдлүүринүүд болоно. Ажал, байдалаа хамтадхалга урагшатайгаар ябуулагдажа байнхай.

Германиин Нэгэдэмэл Социалистическэ парти, ГДР-эй правительство арад зонойнгоо ажабайдалые һайжаруулхын тула тодорхой хэмжээ-ябуулгануудые бэелүүлнэ. Культурна, социальна хэрэглэмжэдэ ГДР-эй бүхы бюджедэй дүрбэнэй нэгэ хубиһаа дээшэнь гаргашалагдана. Орон дотор 8 жэлэй уялгата һуралсал бэелүүлэгдэжэ эхилэнхэй.

Бидэнэр Германиин Демократическа Республикатай танилсалгаяа тэрэнэй ниислэл хото Берлинһээ эхилээ һэмди. Берлин городой демократическа хубинь оронойнгоо экономическа ажабайдалда ехэ үүргэтэй юм. Эндэ ажахын олон предприяти бии. Тэдэнэй нэгэн болохо «Берлин-Борзиг» гэжэ завод энергиин хүсэ хэрэглэхэ элдэб приборнуудые гаргадаг. Мүн химическэ промышленностиин олон предприятитай.

Берлиндэ культурна, литературна олон янзын дурасхаалта зүйлнүүд бии юм. Трептов-паркын талмай дээрэ, дайнда унаһан Совет сэрэгшэдтэ зорюулжа табигдаһан дурасхаалай хүшөөдэ ошообди. Энэ хүшөө элдэб скульптурна дүрсэнүүдһээ бүридэнэ. Совет сэрэгшын 13 метр үндэртэй дүрсэ тэндэ бии. Тэрэ сэрэгшэ зүүн гартаа нарай үхибүү тэбэреэд, баруун гартаа һэлмэ баринхай. Хүшөөгэй үүдэндэнь: «Таанадай агууехэ баатаршалга хэтэдээ мүнхэ. Тэрээн тухай алдар соло түмэн жэлэй түүхэдэ орохо, танай баатар габьяагай дурасхаалые Эхэ оронтнай мартахагүй» гэһэн үгэнүүд һиилээтэй. Хүшөөгэй талмай хамта дээрээ 12 га юм. Баатараар дайлалдаһаар унаһан сэрэгшэдэй хүшөөгэй дэргэдэ баглаа сэсэгүүдые табяа һэмди.

Берлиндэ ороной ехэ ехэ дээдэ һургуулинууд—Гумбольдтын нэрэмжэтэ университет, экономическа түсэблэлгын, уралан гоёохо искусствын, хүгжэмэй дээдэ һургуули гэхэ мэтэ олон. Уран зурагай, скульптурын, немец арадай түүхын музейнүүд бии.

Городто һандаргагдаһан гэрнүүдые һэргээн бодхоохо, шэнэ гэрнүүдые бариха хүдэлмэри эршэмтэйгээр ябуулагдана.

Парк болон садуудаараа суурхаһан Потсдам городой Сан-Суси байшанда, Потсдамай паркда ороообди. Тэрэ байшан соо хадагалагдажа байдаг соёлой дурасхаалта зүйлнүүдые немец ханинарнай харуулаа. Дайнай һүүлдэ агууехэ дүрбэн гүрэнэй хүтэлбэрилэгшэдэй конференциин Потсдамда болоһониинь элитэ. Энэ конференци тухай музей эмхидхэгдэнхэй. Конференциин үедэ ямар байгаа һэм, тэрэ зандаа зал соонь табяатай. Бидэнэртэ юумэ харуулжа ябаһан залуухан немец хүбүүн: «советскэ делегациин холын хараата политикын ашаар Германиие демократическа гүрэн болгохо асуудал тиихэдэ тон зүбөөр шиидхэгдээ һэн» гэжэ хөөрэнэ. Америка болон Англиин делегацинууд Германиин гүрэниие ондо ондоо болгон һалгааха гү, али оройдонь үгы хэхэ гэһэн проектнүүдые табиһан юм.

Уран зурагай, хүгжэм болон поэзиин город—Веймар ехэ гоё байба. Агууехэ поэдүүд Гёте, Шиллер, композиторнууд Иоганн Себастьян Бах, Франц Лист ажаһуугаа бшуу. Манай аяншад Гёте Шиллер хоёрой гэр-музейдэ орожо, немец литературын шухаг дурасхаалта зүйлнүүдтэй танилсаа. Веймар городто (1949 оной үеэр) ородой агууехэ поэт А. С. Пушкинда хүшөө бодхоогдоо. А. С. Пушкин энэ городто ажаһуугаашьегүй һаа, Гётетэй бэшэт бэшэлсэдэг байгаа. Энэ гоё городой хажуудахана Германиин фашистнууд «Бухенвальд» гэжэ концлагерь бариһан байна. Мүнөө тэрэ лагериин һууридахи хэдэн гэр хоморгондо абтаһан зониие фашистнуудай хайшан гэжэ зобооһон тухай зондо харуулхын тула зорюута үлөөгдэнхэй. Фашистнуудай зэрлиг ааша гаргаһан тэрэ «үхэлэй фабрикые» харахадаа, зэбүүрхэл түрэнэ. Хэды мянган хүн эндэ алуулааб даа? 1944 оной август һарада немец арадай вождь Эрнст Тельман эндэ алуулһан домогтой. Фашистнуудта алуулһан хүнүүдэй дурасхаал болгожо, Эттерсберг хадын ташаланда тусхай хүшөө бодхоогдонхой. Долоон шулуун хана дээрэнь Бухенвальд лагериин түүхэ һиилээтэй. Лагерь худар ошоһон 350 метр зүргэ олон яһатанай зүргэ гэжэ нэрэтэй. Энэ зүргын һүүл багынь фашизмда эсэргүүсэлгын дурасхаалда зорюулагданхай. Зүргын түгэсхэлдэ 50 метр үндэртэй дурасхаалай хүшөө бодхогдоод, тэндэнь эрэлхэг тэмсэлшэдэй һүүлшын үгэнүүд бэшэгдэнхэй:

Манай уряа—

Фашизмые үндэһөөрнь үгы хэхэ!

Манай зорилго —

Шэнэ, амгалан байдалда дуратай, сүлөөтэ орон байгуулха!

Фашизмда эсэргүүсэн, эрхэ сүлөөгөө хамгаалхын түлөө тэмсэжэ, наһа барагшадай хүшөөдэ баглаа сэсэгүүдые табяабди.

Лейпциг городто 3 хоног аяншалаабди. Лейпциг—Уласхоорондын яармагай болодог, хүгжэнги хүндэ промышленностьтай, номой наймаа эрхилдэг, полиграфическа промышленностьтай, хүгжэм, наука болон спортын город юм байна. Эндэ түүхын дурасхаалта зүйлнүүд элбэг. 1813 ондо Россин, Австриин, Пруссиин, Швециин сэрэгүүд Наполеоной сэрэгые үй бута сохиһон юм. Энэ ехэ илалтада зорюулагдажа, 92 метр үндэртэй «Арадуудай баатаршалга» гэжэ хүшөө бодхоогдонхой. Хамтын хүсэнэй һүр һүлдые харуулһан 12 метр үлүүтэй статуй, тэрэнэй дэргэдэ тэмсэлшэдэй нэрэ хүндэдэ зорюулагдаһан ород сүмэ бии.

Лейпциг революционно хүдэлөөнэй центр гэжэ тоологдодог. Эндэ Карл Либкнехт түрэһэн юм. Лейпциг В. И. Ленинэй нэрэтэй мүн лэ нягта холбоотой. 59 жэлэй саана, 1900 ондо «Искра» газетын түрүүшын номер эндэ хэблэгдэн гараһан түүхэтэй. Мүн тэндэ Георгий Димитровой музейе хараабди.

Городой центртэ Уласхоорондын яармагай олон павильон харагдана. Советскэ павильон эгээл ехэ павильонуудай нэгэн юм. Советскэ павильоной талмай 16000 дүрбэлжэн метр болодог. 1958 ондо СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Н. С. Хрущев Лейпциг ошожо, яармагые хараһан бай[...]

Эндэ Карл Марксын нэрэмж[...] университет, консерватори, по[...]графиин, физикын, фармокологи[...] гинекологиин болон бусадшье [...]ститудууд олон. 100 мянган хү[...] һууритай, Европодохи эгээн то[...] стадионуудай нэгэндэ, суута [...] паркда орожо хараабди.

Ябаһан лэ газартамнай нем[...] арадай түлөөлэгшэд бидэние х[...] халуунаар угтажа, оронойнгоо [...] һайхан газарнуудые харуулдаг [...]гаа.

ГДР-эй олохон клуб соо Совет[...] Союз тухай лекци, элидхэлнү[...] уншагдадаг байна. Халберштад[...] городой Максим Горькиин нэр[...]жэтэ клуб соо паровозно депо[...] хүдэлмэришэдтэй уулзааб[...] «Ужам даа, эхэ һайхан О[...]мни» гэһэн дууе хүгжэмэй орке[...]рээр гүйсэдхэн, бидэниие үгт[...] Уулзалгын үедэ хани ёһоной х[...]рэлдөөн болоо. Немец хүдэлмэ[...]шэд Советскэ Союз тухай, ма[...] Бурядай АССР тухай ехэл һон[...]хожо, олон асуудал һураа. Ур[...] һалбаржа байгаа орон тухай [...] өөһэдөөшье бидэндэ баһал хөөр[...] Бүхэли үдэшэндөө ород, немец [...]лэн дээрэ дуу дуулалдаабди, хат[...]танца наадаабди. Хахасаха үе[...] бэлэгүүдые абалсажа, адресүү[...] бэшэлсээбди. Немец ханинар[...] Третьяковско галлерейн аль[...] бэлэг болгон барюулаабди.

Эхэ ороноо бусахымнай урда[...]на Дрезден городтохи А. С. П[...]кинай нэрэмжэтэ клубта мүн [...] тиимэ уулзалга болоо.

Немец ханинарнай бидэ[...] ажалдаа бүри ехэ амжалта түй[...]хые хүсэжэ, юрөөл табин үдэш[...]

Ц. Шанюшкина.

Редактор Ц. Ц. ЦИБУДЕ[...]

Адрес редакции: г. Улан-Удэ, ул. Ленина, 26. Телефоны редакции: редактора — 46-32 зам редактора — 32-74, отв секретаря — 27-37, отделов: партийной жизни — 34-05, сельского хозяйства и советского строительства — 47-59, промышленности и транспорта, пропаганды, информации — 35-14, культуры — 24-74, писем и рабселькоров — 40-49, отдел переводов, корректорская — 35-95, бухгалтерия — 37-32. Для междугородных переговоров — 16.

Н01130. г. Улан-Удэ. Типография Министерства культуры Бурятской АССР. Зак. № 504